

7md

2021 m. birželio 18 d., penktadienis

Nr. 24 (1389) | Kaina 1,30 Eur

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Pokalbis su kompozitoriumi Arvydu Malciu

4

Mūza Rubackytė ir kvartetas „Mettis“
Vilniaus festivalyje

5

Agatos Dudos-Gracz spektaklis festivalyje
„TheATRIUM“ Klaipėdoje

8

Sigitos Maslauskaitės-Mažylienės 10-ojo deš.
„Grumstai, dumblas, lipalas ir molis“

9

Vytautas Jurkūnas. Grafikas su fotokamera

12

10 Rainerio Wernerio Fassbinderio filmų

Juozapas Balzukevičius (1866–1915) ir nežinomas XX a. I pusės dailininkas, IV stoties paveikslas „Jėzus sugavimo vietoje“; fragmentas: „Judo pabučiavimas“, Vilniaus Šv. Kryžiaus Atradimo (Kalvarijų) bažnyčia

Kitokia Vilniaus topografija

Paroda „Sakralusis Vilnius: piligrimų kelias nuo Aušros vartų iki Kalvarijų“

DOVILĖ BARCYTĖ

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus tęsia parodų ciklą, suteikiantį galimybę geriau pažinti ar iš naujo atrasti Vilnių. Meno kūriniams sukonstruojamas miestas, o kartu ir valstybės, istorijos konspektas, priartinantis praeitį prie dabarties ir leidžiantis į puikiai pažįstamą kasdieninę sostinės aplinką pažvelgti kitu kampu, suprasti vietą, kurioje gyvename. Šį kartą Vilniaus paveikslų galerijoje ir Bažnytinio paveldo muziejuje atidaryta paroda „Sakralusis Vilnius: piligrimų kelias nuo Aušros vartų iki Kalvarijų“.

Miesto sakralumas – daugiasluoksnė tema, viena vertus, tai žvilgsnis į religinės paskirties architektūros ir dailės kūrinių ikonografiją, kita vertus, tai ir

žmogaus santykis su pamaldumu, išreikštas per materialius objektus. Parodoje paliečiami abu šie aspektai, kartais ir kiek netikėtai. Ekspozicijų salėse paprastai esame įpratę matyti sterilius, tinkamai pagerbtus religinės dailės paveikslus, prie kurių dažniausiai ilgiau užtrunkama tik dėl kiek neįprastos ikonografijos, puikaus ar, priešingai, menko meistriškumo. O parodoje eksponuojami išsaugoti Vilniaus Kalvarijų koplyčių paveikslai netikėtų paieškant žiūrovą ilgiau sustabdo dėl kitų priežasčių ir net gali kiek šokiruoti. Sovietmečiu naikinant katalikiškąją miesto tapatybę, 1963 m. susprogdinus didžiąją dalį Kalvarijų koplyčių, jose buvę paveikslai buvo laikomi dingusiais, o šiandien į juos galima žiūrėti kaip į istorijos šaltinius. Tai dokumentai, rodantys

okupacinės valdžios siekį keisti šalies tapatybę, o kartu ir savotiški vulgarūs grafičiai, kulų žymėmis, peiliu supjaustytais Kristaus atvaizdais ir išraižytais keiksmažodžiais bandantys panaikinti pagarbą materialiam pamaldumo objektui.

Apibendrinti Vilniaus santykį su religija – gana sudėtinga užduotis, tai daugelio konfesijų miestas, erdvė, kuri neįsivaizduojama be gausios sakralinės architektūros. Parodoje pasakojama apie katalikiškąjį paveldą ir tai daroma kiek netikėtu kampu. Nekalbama apie vyskupo sostą – Katedrą – ar didžiąsias didikų fundacijas barokiniame Antakalnyje. Vilnius pristatomas kaip senas tradicijas turintis piligrimystės centras, o senamiestis

NUKELTA Į 8 PSL.

Įkvėptas Beethoveno

Pokalbis su kompozitoriumi Arvydu Malciu prieš kūrinio premjerą Vilniaus festivalyje

LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Vilniaus festivalyje, birželio 22 d., Nacionalinėje filharmonijoje pristatote naujausią savo simfoninį kūrinį „Žinia“, skirtą Ludwigui van Beethovenui. Festivalio koncertas tarsi pratęsia nuo pernai visame pasaulyje minimas Ludwigo van Beethoveno 250-ąsias gimimo metines. Beethovenas yra įkvėpęs daugelį šiuolaikinių kūrėjų: Mauricio Kagelis, Michaelas Gordonas, Vidmantas Bartulis, Raminta Šerkšnytė, Christopheris Rouse'as – pastarųjų darbai susiję būtent su žymiąja Beethoveno Penktąja („Likimo“) simfonija. Ji skambės tame pačiame festivalio koncerte kaip ir Jūsų naujas kūrinys. Kas būtent – Beethoveno kūryba ar jo gyvenimo faktai – Jus įkvėpė sukurti savo opusą?

Beethoveno fenomenas, manau, yra palietęs kiekvieną menininką. Kiekvienam Beethovenas yra muzikos klasikos simbolis. Po Prancūzijos revoliucijos Europoje 20 metų tęsėsi suirutė, chaosas, Napoleono karai tai su viena, tai su kita valstybių koalicija. Visa tai palietė visus europiečius, tai išgyveno ir Beethovenas, iš pradžių susižavėjęs Napoleonu, paskui juo nusivylęs. Slegianti nuotaika, susitaikėliška europiečių pozicija, agresijos, brutalumo teisinimas – kaip kartais ano laikotarpio situacija primena šią dieną... Klausydamasis Beethoveno Penktosios aš jaučiu tvyrantią ore ir tą XIX a. pradžios atmosferą...

Per Antrąjį pasaulinį karą Penktosios simfonijos pirmieji taktai („likimo“ motyvas) buvo naudojami

kaip BBC laidų signalai nacių okupuotai Europai. Beethoveno kūryba naudojosi ir romantikai, ir simbolistai, ir naciai, ir sovietai, šiuo metu modernistai ir popsininkai. Šiandien Beethoveno kūryba masiškai komercizuota – ji skamba per visus TV kanalus, filmuose ir reklamose, naudojama „mobiliųjų“ ir žadintuvų signalams.

Ir kūrybinis, ir socialinis menininko gyvenimas susipynęs su individo būties trapumu. Čia yra visko: optimizmo, pesimizmo, fatalizmo, grotesko. Klausydamasis Beethoveno kūrybos mintyse prisimeni, ką žinai apie jį, apie jo sudėtingą charakterį, jo bendravimą su broliais, tragišką apkurtimą, bet kartu ir jo užsispyrimą, nesitaikstymą, nepataikavimą, jo tikėjimą bendražmogiškomis vertybėmis.

O kaip jo asmenybės ir teksto apmąstymus išsprendėte kompozicijos technikos požiūriu: ar yra Beethoveno kūrinių citatų, gal naudojate kokias nors drastiškas technikas? Kokiomis priemonėmis perteikiate savo santykį su Beethovenu?

Šiais laikais meno kalba tapo labai individuali. Kiekvienas autorius susikuria savo žodyną ir kalbą. Tas legendinis Beethoveno posakis apie Penktąją simfoniją – „likimas bel-džiasi į duris“ – buvo vardiklis ir postūmis, kuris mane jaudina ir šią dieną, kai pasaulis yra toks nesaugus ir pažeidžiamas. Kūrinio „Žinia“ pirminė ląstelė – tai modifikuotas ritminis ir melodinis motyvas iš Penktosios simfonijos. Ta ląstelė, tas ritminis ir melodinis (mažosios tercijos) refrenas kartojasi per visą kūrinį, jis plėtojamas ir varijuojamas tirštinant orkestro

faktūrą. Nerimo pulsas užkoduotas perkusijoje ir tęsiasi per visą kūrinį, trumpam išnykdamas tik *Adagio* epizode, kuriame lyg iš sapno, iš miglos išnyra prisiminimai apie praeitą gyvenimą, apie saugų, sotų ir patogų Europos klasikos, humanizmo, reformacijos klestėjimo aukso amžių. Šiame epizode naudoju kelias Beethoveno citatas, paimtas iš Devintosios simfonijos *Adagio*.

Rašydamas muziką, įkvėptą kad ir Mozarto („Žaidimus pagal MocArtą“), siekėte eiti koja kojon ir su panašia klasicistine stilistika?

Rašydamas „Žaidimus pagal MocArtą“ bandžiau įsivaizduoti, koks šią dieną būtų Mozartas, kokią rašytų muziką ir kokias emocijas ji teiktų klausytojui. Įsivaizdavau, kad ta muzika turi spinduliuoti gyvybingumą, žaismingumą, lengvumą ir eleganciją. Tačiau šioje kompozicijoje nėra jokių Mozarto citatų. Beje, šis kūrinys po keleto savaitių skambės Maskvoje, atliekamas prestižinio Rusijos nacionalinio simfoninio orkestro, viename jų vasaros festivalio koncerte.

Įprasta aktualija: kaip pavyko susigyventi su karantinu?

Manau, karantinas niekaip neįtakoja kūrybos. Menininkas kaip kuria vienas, atsiribojęs nuo aplinkos, paniręs į savo sumanymus ir svajones, taip ir toliau kuria bet kokiomis sąlygomis. Iš dalies manau, kad karantinas netgi davė naudą: nustota skubėti, atsirado laiko tokiems dalykams, kuriems anksčiau jo neatsirasdavo. Žmonės pradėjo daugiau bendrauti, atsigręžė į save, savo artimuosius, vaikus, anūkus, nustebo pamatę, kas vyksta

Arvydas Malcys

L. MALCIO NUOTR.

jų artimoje aplinkoje, pagaliau vėl sugrįžo prie knygų skaitymo.

Dar pridursiu – nesustojo gimti nauji kūriniai. Tik, žinoma, sudėtinga juos atlikti – atšaukti koncertai, sudėtingos galimybės repetuoti ir t.t. Kokie Jūsų kūriniai yra patekę į šią aplinkybių nemalonę ir kokios jų istorijos?

Tikrai taip, teko kentėti atlikimo badą. Tikiuosi, tai greitai baigsis. 2020 metai man turėjo būti įdomūs. Tačiau visų kūrinių atlikimas nusikėlė neapibrėžtam laikui... Iš neįvykusių stambių kūrinių paminėčiau Koncerto fortepijonui atlikimą Italijoje ir Kosta Rikoje, Koncerto akordeonui atlikimą Rusijoje, „Concerto grosso“ atlikimą Vengrijoje, „Virš mūsų tik dangus“ atlikimą Anglijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje. Bet labiausiai laukiau naujų kūrinių atlikimo todėl, kad galėčiau išgirsti, ar man pavyko įgyvendinti savo sumanymus. Koncerto smuikui premjera dėl pandemijos atidėliota keletą kartų ir šią dieną nežinau, kada ji sulauks savo atlikimo. Kol kas yra

sutarta tik dėl kūrinio įrašo (įrašinės Lietuvos kamerinis orkestras, solistė Rūta Lipinaitytė, dirigentas Vilmantas Kaliūnas).

Savo atlikimo dar laukia simfonija „Vakarykštis pasaulis“ – tai stambios apimties opus dideliame simfoniniam orkestrui, kuris kol kas neturi tvirtos pozicijos tvarkaraštyje ir laukia savo eilės. Premjeros laukia ir vokalinis-instrumentinis ciklas „Ledynų Lietuva“ pagal Sigito Gedos žodžius. Tikiuosi, šį kūrinį jau kitais metais galės išgirsti klausytojai. Tad iš naujausių mano stambios formos kūrinių labiausiai pasisėkė „Žinia“ – klausytojai jį galės išgirsti jau kitą savaitę Vilniaus festivalyje.

Dėkoju už pokalbį.

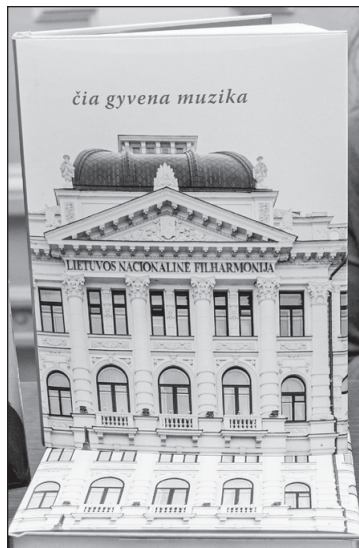
Vilniaus festivalio pabaigos koncertas „Likimo simfonija. Beethoveną interpretuoja LNSO, M. Pitrenas ir M. Rubackytė“ vyks birželio 22 d. 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje. Programoje – L. van Beethoveno ir A. Malcio kūriniai.

Kronika

Panoraminiai pasidairymai Nacionalinės filharmonijos ir Vilniaus festivalio jubiliejų proga

2021-ieji Lietuvos nacionalinei filharmonijai (LNF) yra ypatingi, jubiliejiniai metai. Filharmonija gegužę pabaigė 80-ąjį koncertinį sezoną, o birželį rengia 25-ąjį Vilniaus festivalį (VF). Ta proga skamba įspūdingi, per pandemiją išsiilgti „gyvi“ koncertai su publika, o juos lydi viešai gal mažiau pastebimi, bet ne mažiau reikšmingi kūrybiniai darbai – LNF 80-mečio proga išleista knyga „Čia gyvena muzika“ ir VF 25-mečio proga Filharmonijoje surengta Dmitrijaus Matvejevo fotografijų paroda „Vilniaus festivalio emocijos“.

Tiek knyga, tiek fotografijų paroda tapo simboliniais panoraminiais pasižvalgymais po muzikos

pasaulį ir jame gyvenančius bei kuriančius žmones. Ir knygoje, ir parodoje žvilgsnis fokusuojamas į per pastarąjį dešimtmetį nueitą kelią, įvykius, žmones, potyrius, tendencijas. Visa tai perteikiama

per pokalbiais grįstus knygos tekstus bei muzikos kuriamą emocinę patirtį fiksuojančias nuotraukas. Pastarųjų, beje, gausu ir gražiai bei ganėtinai prabangiai išleistoje knygoje.

„Šis leidinys – penkių šiandienos Nacionalinės filharmonijos kolektyvų portretai pačių menininkų akimis. Jų mintys, žodžiai, prisiminimai, lūkesčiai ir patirtis – tai svarbiausias ir didžiausias šių Muzikos namų turtas. Be šių žmonių meilės muzikai ir gyvenimo muzika šie namai nebūtų gražios ir vertingos, bet tuščios sienos istorinėje Vilniaus senamiesčio vietoje“, – rašoma knygos pratarinėje.

Penkių kolektyvų – Lietuvos nacionalinio simfoninio ir Lietuvos kamerinio orkestrų, Valstybinio Vilniaus ir Čiurlionio kvartetų bei ansamblio „Musica humana“ – vadovus bei narius kalbino Audronė Žigaitytė-Nekrošienė, Živilė

Ramoškaitė ir Dalia Musteikytė, o kolektyvų portretams svarių štrichų suteikiančią faktologinę informaciją surinko ir parengė knygos sudarytoja muzikologė Janina Stankevičienė. Rengiant knygą naudotasi ir muzikologės Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės istorine medžiaga apie filharmonijos veiklą.

Knygos pradžioje pateikiamas anaipso ne visiems žinomų faktų apie Filharmonijos patirtis Lietuvoje bei užsienyje atskleidžiantis Dalias Musteikytės interviu su šios įstaigos generaline direktore Rūta Prusevičiene. Per keturiolika vadovavimo įstaigai metų sukaupia tiek, kad tikrai yra ką papasakoti, o skaitančiajam – sužinoti.

Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro istorija prisimenama per pokalbius su dirigenta Petro Lietuvninko, Rimanto Valančiaus, Zenono Bagavičiaus, Giedrės Tereškinės pasakojimus.

Vosyliūtės-Mickūnienės, Dalias Dėdinskaitės-Pyšniak, Kristinos Morozovos, Ramunės Grakauskaitės, Dovilės Juozapaitienės, Vitalijos Raškevičiūtės-Gelgotės, Edmundo Kulikausko, Onutės Švabauskaitės, Dainiaus Rudvalio, Valentino Gelgato, Tomo Bieliausko, Antano Taločkos, Juliaus Klimavičiaus, Andriaus Dirmausko, Dovo Petro Lietuvninko, Rimanto Valančiaus, Zenono Bagavičiaus, Giedrės Tereškinės pasakojimus.

Lietuvos kamerinio orkestro unikalumas sklaidžiasi per interviu su dabartiniu kolektyvo vadovu Sergejumi Krylovu ir koncertmeistriu Džeraldū Bidva, antrųjų smuikų koncertmeistere Dalia Suraučiute bei orkestro naujajai kartai atstovaujančiais Roku Vaitkevičiumi, Simu Tankevičiumi, Jurgiu Juozapaičiu.

NUKELTA I 3 PSL.

Filosofiškas minimalizmas

Mintys po Žibuoklės Martinaitytės autorinio koncerto Vilniaus festivalyje

RITA NOMICAITĖ

Jau ketvirtį amžiaus vykstančio Vilniaus festivalio išskirtiniu bruožu lieka ypatingas dėmesys lietuvių kompozitorių muzikai. Įprastomis sąlygomis festivalis užsakydavo net ir oratorinių žanrų opusus, pasirūpindamas ir premjerų parengimu. Šiemet panašiam monografiniam žanrui atstovavo Žibuoklės Martinaitytės autorinis koncertas, kurį parengė Lietuvos kamerinis orkestras, su akcentu – festivalio užsakyto kūriniu „Ex Tenebris Lux“ (2021). Birželio 9-osios koncerte tuo pačiu pavadinimu premjerinį kūrinių apsupo veikalai „Nunc fluens. Nunc stans“ (2020) bei „Šviesotamsos trilogija“ (2017). Taigi programa buvo suformuota prabangiu principu tiesiog iš pastarųjų metų opusų, bet ne jubiliejinė-retrospektyvinė, kas pasitaiko dažniausiai.

Anonsuodama koncertą autorė atviravo, kad pačių naujausių kompozicijų koncepciją lėmė pandemijos slėgimas. O peržvelgus jos kūrinių sąrašą (www.mic.lt) galima pastebėti šviesos žaismo tematiką rutuliojant beveik nuolat. Tiesioginiai tokių opusų pavadinimai – „Šviesos gradacijos“ fortepijonui (2018), „Šviesos link“ fleitai, klarinetui ir arfai (1996). Šiai tematikai, matyt, priklauso ir erdvės įvaizdžiai, tarkime, „Mėnulio takas“ 8 instrumentams (1992), „Basoon on the Moon“ (2004), „Tolumos mėlynumas“ mišriam chorui (2010) ir kiti.

„Tamsos ir šviesos santykį traktuojate įvairiai. Ar sutiktumėte trumpai atskleisti šios koncepcijos kilmę ir bent keletą sumanytų niuansų kūriniuose?“ – teiraujosi kompozitorės. „Šviesa man yra dar efemeriškesnė už garsą, gal todėl ji atrodo tokia slėpinga ir nenusėjama, – sako Martinaitytė. – Šviesos ir tamsos gradacijos – kaip

dinamika muzikoje, su daugybe galimų subtiliai besiskiriančių variacijų. Kartu šviesa turi ir sakralinį aspektą, kai kalbame apie vidinę šviesą, jos nuolatinį siekį mūsų gyvenime. Galbūt iš šių paminėtų dalykų ir radosi minėtų kūrinių pavadinimai. Kartais jie iš tiesų labiau susiję su šviesos, kaip filosofinės kategorijos, simboliška garsine išraiška, kaip, tarkime, yra „Šviesotamsos trilogijoje“ ar naujausiame „Ex Tenebris Lux“. Kitais atvejais, kaip kūrinyje „Šviesos gradacijos“, šviesa muzikoje perteikiama gana tiesiogiai – tarsi nuolatinis mažų dalelių mirgėjimas, kartais pavirstantis akinančiu žibėjimu.“

„Kadangi šviesa yra pagrindinis dailės kūrinių segmentas, įdomu Jūsų bendravimo su dailės darbais patirtys, išpūdziai, inspiracijos – kiek tai susiję su Jūsų muzikiniu pasauliu?“ – toliau kamantinėju autorę. „Vizualieji menai mane visuomet labai įkvepia, tiek senųjų meistrų darbai, kaip iš gilių tamsos išskylančios Rembrandto nutapyti veidai ar Vermeerio paveikslai, kuriuose šviesa tampa vos ne vienu iš subjektų, o kur dar visa impresionistinė tapyba! Labai įkvepia šviesos instaliacijos, ypač amerikiečių menininko Jameso Turrello: pasitelkęs minimalias, beveik nepastebimas šviesos gradacijas jis kuria labai intensyvią patyriminę dramaturgiją. Tiesiog nesuvokiama, bet puikiai juntama šviesos magija“, – savo požiūriu dalijasi kompozitorė.

Trumpai žvilgtelėkime, kaip šviesos nuojautos ir burtus skleidžia Martinaitytės kūriniai. Visų pirma jos muzikinę kalbą pavadinčiau poetiniu minimalizmu. Poetiniu, nes muzika skamba elegantiškai, nepaisant net gausaus ekspresyvumo. Regis, lengvumo jauseną sukuria kondensuotai naudojamos raiškos priemonės: ilgų ir itin greitų garsų (*tremolo*) kontrastas,

Karolis Variakojis, Žibuoklė Martinaitytė, Petras Geniušas ir Lietuvos kamerinis orkestras

D. MATVEJEVO NUOTR.

siauros apimties intervalai, dominuojant sekundoms, tercijoms, išsiplečiant iki kvintų (užkabinant sekstas). „Jei gerai nugirdau, kai kurių koncerto opusų atraminiai garsai sukasi aplink *la*, kiti remiasi *la*? Ar tai tiesiog programos sutapimas, ar Jūsų individualaus mąstymo simbolis?“ – tikslinuosi su kompozitorė. Ji konkretizuoja: „Garsas *la* pastarojo kūrybinio periodo opusuose dažnai tampa garsinės kelionės pradžia arba tikslu, siekiamybe. Du koncerto programoje skambėję kūriniai tai aiškiai demonstruoja. Šis *la* garsas – kaip stipri gravitacinė traukos jėga, kuriai sunku atsispirti, o kiti garsai galbūt turi kiek mažesnę trauką.“

Martinaitytės muzikos tėkmę formuoja faktūros dinamika, taip pat – teatriškai kontrastingos registų spalvos bei garso stiprumo pokyčiai. Šiam negausiam metodų rinkiniui kūrėja suteikia įvairiausias prasmes.

Tirštai dramatiškų, absoliučiai beviltiškų – kaip ilgai atrodė – jausmų persunktas nuaidėjo „Ex Tenebris Lux“ styginiams. Beveik pusvalandžio trukmės kūrinyje iš esmės

skambėjo lyg gedulo muzika, su nedrąsia išsigelbėjimo viltimi pabaigoje. Kompozitorė medijose paaikškino veikalą grindusi asmeniškumis su pandemija susijusiomis dramomis, ir šis jos jausmų autentiškumas tikrai ryškiai buvo suvokiamas. Opusą pradėjo ir ilgai rutuliojo žemiausios tesitūros kontrabosai, violončelės, atmosferą dar labiau įkaitino įsitraukusi altų grupė. Su smuikais palaipsniui jausmai nušvito lyg saulei patekėjus.

Pandeminio gaudulio ir skaidrios vilties mintis perteikia karantino laikotarpiu sukurtas diptikas „Nunc fluens. Nunc stans“ mušamiesiems solo (atliko Pavelas Giunteris) ir styginiams (pagal Boecijaus posakį „Dabartis, kuri išlieka, kuria laiką. Dabartis, kuri išlieka, kuria amžinybę“). Pirmasis opuso atlikimas, beje, taip pat patyrė karantino skaudulį, kai gruodžio mėnesį nuskaudė tik virtualiai publikai (dirigavo Vilmantas Kaliūnas, solo mušamaisiais – P. Giunteris), maža to, tai buvo vienas pirmųjų, jei ne pats pirmasis, tokiu būdu įvykęs Nacionalinės filharmonijos koncertas.

Ir anuomet klausantis, ir per aptariamą vakarą šių eilučių autorei atrodė, kad abi kūrinių dalys, nors atskirtos juntama cezūra, kontrastuoja ne išoriškai, bet vidujai, kad laiką ir jo neegzistavimą, nutekantį kasdienybės kliautis ir sustojusias palaimos akimirkas perteikia greitų ir tįstančių garsų susikryžavimas. Tai nepaprastai gražus, filosofiškos lyrikos persmelktas kūriny.

Šį tekstą kreipdami link giedresnių tonų, aptarkime nerūpestingai raibuliuojančią „Šviesotamsos trilogiją“ („Chiaroscuro Trilogy“) fortepijonui (atliko Petras Geniušas) ir styginiams. Beje, šis opusas yra įrašytas neseniai tarptautinį aziotą sukėlusioje kompozitorės autorinėje plokštelėje „Saudade“ (skambina Gabrielius Alekna, diriguoja Giedrė Šlekytė, išleido suomių kompanija „Ondine“). Forma ir žaismingos muzikos pobūdžiu trilogija kiek primintų klasikinių fortepijoninio koncerto žanrą. Trilogijos dalyse galima įžvelgti klasikinei formai būdingų funkcijų. Pirmas dalis „Tunelis“ nuosekliai perteikia judėjimą šviesos link, kitaip sakant, parodo kūrinių idėją. Spalvingą, žaismingą *scherzo* primintų „Meteoritų“ judėjimo garsinis, lyg iš taškelių, paveikslas. Filosofiško pobūdžio trečia dalis „Tamsa šviesoje“ įkrauta finalinio, apibendrinančio žvilgsnio.

Pagyros žodžiai, be abejonės, skirtini koncerto atlikėjams – modernios muzikos meistrams, atlikimu sukūrusiems ne menkesnę šventę nei patys kūriniai. Perkusiais instrumentais tarytum „tapė“, kaip ir kompaktinėje plokštelėje, P. Giunteris, fortepijonu mąstė, žaidė P. Geniušas, garsų spalvyną įrašui ir virtualiam bei Vilniaus festivalio koncertams „išpuren“ Lietuvos kamerinis orkestras. Festivalyje su įkarščiu dirigavo naujosios muzikos misionierius, gerai pažįstamas ansamblio „Synaesthesia“ dirigentas Karolis Variakojis.

ATKELTA IŠ 2 PSL.

Legendinių Vilniaus ir Čiurlionio kvartetų portretai pristatomi pakalbinus visus dabartinius kvartetų narius – Dalią Kuznecovaitę, Artūrą Šilalę, Kristiną Anusevičiūtę, Deividą Dumčią, Joną Tankevičių, Darių Dikšaitį, Gediminą Dačinską ir Glebą Pyšniaką. O apie ansamblį „Musica humana“ pasakoja dabartinis jo vadovas Robertas Beinaris.

Knygoje pristatomas ir vienas ryškiausių Filharmonijos pastarojo dešimtmečio įvykių – Skaitmeninės koncertų salės įsteigimas, dalijamasi šios salės įrašais besirūpinančios kompanijos „Baltic Mobile Recordings“ vadovų, garso režisierių Aleksandros ir Viliaus Kerų mintimis.

Sudarant knygą stengtasi, kad ji būtų ir informatyvi, ir patraukli skaityti, grožėtis, vartyti. Tuo

Dmitrijaus Matvejevo fotografijų paroda „Vilniaus festivalio emocijos“

D. MATVEJEVO NUOTR.

rūpinosi su leidiniu nuo pat pradžių dirbusi ir autorių kolektyvą būrusi sudarytoja Janina Stankevičienė bei projekto vadovė Ieva Tamutyte su Filharmonijos kolegomis. O knygos dizainą kūrė ir maketavo dailininkė Jūratė Juozėnienė. Knygą puošia ir

praturtina iškalbingos Filharmonijos fotografo Dmitrijaus Matvejevo nuotraukos.

Pasitinkant jubiliejinį metų būtent Dmitrijaus Matvejevo nuotraukomis siekta praplėsti ir Vilniaus festivalio meninį turinį. Taip

radosi Filharmonijos vestibulyje eksponuojama paroda „Vilniaus festivalio emocijos“, aprėpianti 10 festivalio metų, nuo 2010-ųjų iki 2020-ųjų. Ekspoziciją sudarė pats autorius, iš gausaus fotografijų archyvo atrinkdamas tai, kas paroda besigėrintiems perteikia ne tiek žvaigždžių vardus ar koncertų metus, bet pačią festivalio gyvastį – jo kuriamas nuotakas, veiduose atsispindinčius išgyvenimus, scenoje kuriamą ekspresiją ar paties fotografo kartu su publika išgyvenamas impresijas.

Dmitrijaus Matvejevo fotografijų parodą „Vilniaus festivalio emocijos“ Filharmonijos publika gali apžiūrėti atėjusi į Vilniaus festivalio koncertus. Čia pat vestibulyje arba kasose galima įsigyti ir naująją knygą apie Filharmoniją „Čia gyvena muzika“.

LNF INF.

Kameriniame vakare – primiršti opusai

Mūza Rubackytė ir kvartetas „Mettis“ Vilniaus festivalyje

RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ

Vilniaus festivalio koncertas birželio 11 d. Nacionalinėje filharmonijoje buvo skirtas reprezentuoti XX a. vidurio sovietmečiu primirštą muziką. Pianistė Mūza Rubackytė ir styginių kvartetas „Mettis“ atliko Dmitrijaus Šostakovičiaus ir Mieczysława Weinbergo fortepijoninius kvintetus. Kartu pristatė ir savo naują kompaktinę plokštelę „Shostakovich–Weinberg. *Dramatic Russian Legacy*“ (kompanija „Ligia Digital“), kurioje šie kūriniai įrašyti. M. Rubackytė ir „Mettis“ jau bendradarbiavo didžiosiose scenose: 2018 m. istorinėje Invalidų rūmų salėje Paryžiuje Lietuvos valstybės 100-mečio proga atliko plataus istorinio bei kultūrinio konteksto programą, su Šveicarijos leidybos kompanija DORON serijoje „Great Lithuanian live recordings“ išleido koncertinį Ferenco Liszto „Malediction“ įrašą, grojo Vilniaus festivalyje.

Šio vakaro programa pavadinta „Dramatiškasis XX a. palikimas“. Dramatiškas dėl situacijos, kuri palietė abu menininkus. Sovietinio totalitarizmo metai. 1936 m. Šostakovičius išgyveno „dėl Vakarų įtakų muzikoje“ sukritikuotos jo operos „Ledi Makbet iš Mcensko apskrities“. Tais dešimtmečiais buvo reikalaujami grandioziniai socialistinių realizmą šlovinantys kūriniai, atspindintys totalitarinio pasaulio „didybę“. Ir štai 1940 m. vasario 23 d. Maskvoje suskambo naujas kamerinis Šostakovičiaus opusas – Kvintetas fortepijonui, dviem smuikams, altui ir violončelei g-moll, op. 57. Čia kompozitorius pasinėrė į apmąstymus, dvi pirmąsias kūrinių

Mūza Rubackytė ir kvartetas „Mettis“

dalis grįsdamas vakarietiško baroko tradicija. Apie kvintetą sklاندė įvairios legendos. Neva penkių dalių ciklą sukūrė praplėsdamas 1938 m. parašytą Pirmąjį kvartetą, o fortepijono partiją taikė sau. Gal todėl muzikoje daug intymumo, šviesos, tarsi tikėjimo geresne ateitimi. Netikėtas sprendimas kompozitoriui lėmė sėkmę: kūriny apdovanotas pačia aukščiausia – Valstybine – premija.

Trapi, lyrinę koncepciją įprasminanti muzika koncerte žavėjo puikiu atlikėjų ansambliniu mąstymu. Maža girdėti, būtina intuityviai jausti vaizdinių kūrimo vienį. Pirmoje dalyje *Prelude. Lento* raižė melodijų reljefai. Ekspresyviai į nuotaką įvedė violončelė, aukštame registre pasiekdama *fortissimo*. Iškiliai, sunkiu žingsniu (*pesante*) klausytojai buvo vedami į jaudinančią atsivėrimą: pianistė skambindama pabrėžtinai fikso kiekvienos, net ir šešioliktinės gaidos reikšmingumą, atvesdama reljefišką melodiją iki būtino kvarteto įsiliejimo į prasišalantį pasakojimą. Tai įžanga, pasibaigusi organiškais fortepijono kvarteto replikomis.

Efektingai skambėjo *Poco piu mosso* šviesus, instrumento pedalo netamsinamas epizodas. Lengvą *staccato* palydima melodija. Ji parašyta *legato*, tačiau charakteris – tarsi būtų prancūzų galantiškos muzikos atspindys. Net ir ostinatinė smuiko melodijos palyda dvelkė ta pačia dvasia. Kaip ir tęsiami alto, kitų styginių išsiskakymai. *Lento* epizodas sukūrė ekspresyvią fortepijono palaikomą kvartetą unisoną. Ir vis dėlto geriau būtų girdėti, kaip kompozitoriaus parašyta: styginiai – *fortissimo*, o fortepijonas – *forte*.

Fugoje (*Fugue. Adagio*) fortepijonas leido „išsisakyti“ styginiams ir tik tada skambėdamas unisonu žemame registre įsijungė į pokalbį. Efektingas kitas, triolėmis grįstas epizodas, atvedantis iki dramatiškos įtampos, kurią įtikinamai įtvirtino fortepijono ekspresija. Tačiau viskas vėl rimsta iki visus raminančios *morendo* situacijos.

Scherzo. Alegretto dalis – kiek pašaipūniška. Šokį galima pajusti iš triolių judėjimo. Tačiau ypač aktyvuotas *marcato* nebuvo paviršutiniškas. Gal tuo kompozitorius ir

norėjo parodyti sovietinio „gyvenimo džiaugsmo“ grimasą? Tuomet atlikėjams pavyko tai perteikti, nes pašaipūnišką nuotaką įtaigiai kūrė vidurinėje dalyje, tarsi lengvai laidydami vieni kitiems žaismingas replikas. Šįkart, manyčiau, *tutti* epizoduose geriau skambėtų fortepijonas *forte*, o kvartetas *fortissimo*.

Intermezzo. Lento dalyje išraiškingai pateikta fortepijono tema aukštame registre. Chromatizmai, polifonijos detalės sukūrė vidinę įtampą įprasminančią nuotaką. Su raiškiais pirmojo smuiko dialogais buvo sukurta efektinga kulminacija. Tarsi šaržo štrichas nepaliaujamai skamba fortepijono ostinatinis bosas. Besikartojančios fortepijono frazės baigia šį įtampos prisodrintą paveikslą.

Finale. Allegretto – puikus ansamblinės atlikėjų kūrybos pavyzdys. Kartu pajausta šviesi nuotaika ir nostalgijos proveržiai, prasmingų replikų pynės, fortepijono solo epizodas – tarsi improvizacija, o rimstantys unisonai – tyli ekspresija, pasibaigianti tarsi užliūliuojančiu fortepijono lopšinės motyvu.

Kitas vakaro autorius – Weinbergas. Jis nugyveno sudėtingą gyvenimą. Mama – Odesos žydų teatro artistė. Žydų šeima genama per Europą ir Aziją. Odesa, Varšuva, Kišiniovas, Lodzė, Baku, Taškentas, Minskas, Maskva. Kad išliktų, keičiamos religijos. Tačiau išlikimas ir prasmės ieškojimas – svarbiausi motyvai žmogaus gyvenime. Net jo neviltis dėl gyvenimo vertės yra egzistencinė problema. Tai atsispindi ir kūryboje. Genamo kūrėjo darbų sovietmečiu nežinojome. Kompozitoriaus dvasią palaikė Šostakovičius. Gal todėl ir kūrybai turėjo didelį poveikį. „Bendraudamas su

juo aš tarsi iš naujo gimiau“, – rašė Weinbergas. 1943–1948 metais keletas Weinbergo darbų buvo uždrausti. Skaudžiai jį paveikė vadinamoji „Maskvos daktarų byla“. 1948 m., „ždanovščinos“ metu, jis galėjo pragyventi tik rašydamas muziką teatrui ir cirkui. Nors intensyviai kūrė visą gyvenimą: operos, simfonijos, kameriniai opusai, muzika teatrui. Pasikeitus politinei situacijai jo kūrinius yra groję kai kurie svarbiausi Rusijos atlikėjai ir dirigentai (Emilis Gilelsas, Leonidas Koganas, Kirilas Kondrašin, Mstislavas Rostropovičius, Kurtas Sanderlingas ir kt.). Ankstesni Weinbergo darbai demonstruoja neoromantines tendencijas, vėliau girdime net ir atonalumą.

Penkių dalių Weinbergo Forte-pijoninis kvintetas f-moll, op. 18, sukurtas Antrojo pasaulinio karo metais. 1945 m. Maskvoje įvyko premjera, grojo E. Gilelsas ir Didžiojo teatro kvartetas.

M. Rubackytės ir „Mettis“ atliekamas monumentalus kūriny skambėjo efektingai. Raiškūs dialogai antroje dalyje. Forte-pijono unisonai, bravūrinių oktavų briliantai suteikė ypatingą spalvinį koloritą. Žaismingas Strauss'o valso šaržas, gražūs styginių solo epizodai, ketvirtoje dalyje išraiškingas fortepijono solo, tarsi improvizacija, penktojoje – džiazo ritminės faktūros, ne visur suvaldyta polifonija, tačiau su raiškiu *stretto*, *secco*, *pizzicato* ir *dolce* deriniais rodė atlikėjų meistrystę ir, svarbiausia, gebėjimą kartu mąstyti ir kvėpuoti. Tai liudijo bendro muzikavimo sukurti spalviniai potėpiai ir nepakartojama nuotaika.

Anonsai

Likimo dūžiai 25-ojo Vilniaus festivalio pabaigtuvėms

Birželio 22 d. Vilniaus festivalį vainikuos maestro Modesto Pitren'o diriguojamas Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro (LNSO) ir pianistės Mūzos Rubackytės koncertas „Likimo simfonija“. Jo muzikinė programa simboliškai primins, kad 2020-aisiais visas pasaulis minėjo žymaus Vienos klasiko Ludwigo van Beethoveno jubiliejų – 250-ąsias gimimo metines.

Vakaro programoje – dvi monumentalios šio kompozitoriaus muzikinės viršukalnės: paskutinis L. van Beethoveno fortepijoninis koncertas, įgijęs paantraštę „Imperatoriškas“, ir kone kiekvieno sąmonėje ryškų įspaudą palikusi Penktoji simfonija, dažnai vadinama tiesiog „Likimo“.

„Festivalio pabaiga vainikuos jubiliejinius pavėluotus Beethoveno 250-ųjų gimimo metinių metus, kuriuos visas pasaulis buvo pasiruošęs labai garsiai švęsti. Kone kasdien kur nors pasaulyje turėjo skambėti Devintoji simfonija arba „Odė džiaugsmui“. Deja, nepaprastai daug renginių neįvyko. Todėl mes norime kad ir pavėluotai, bet ryškiai pasveikinti šį tikrą simfoninės muzikos genijų, daugybės žanrų, temų, formų atradėją, ir festivalio publikai dovanoti du tikrai nuostabių Beethoveno kūrinius. Garsiosios Penktosios simfonijos likimo dūžius visi žinome atmintinai, tai bene žinomiausia muzikinė tema, topų topas. Tie likimo dūžiai, tikėkimės, lems geresnę, šviesesnę mūsų muzikos ateitį ir daug gausesnės mūsų „gyvų“ koncertų klausytojų gretas“, – sako festivalio vadovė Rūta Prusevičienė.

Finaliniame festivalio koncerte skambės ir lietuvių dabarties kompozitoriaus Arvydo Malcio 2021 m. sukurta simfoninė kompozicija

„Žinia“, skirta L. van Beethovenui. Tai bus kūrinių premjera. „Simfoninės kompozicijos „Žinia“ forma – tarsi spirale pasikartojanti metafora, atskleidžianti Beethoveno kančią ir didybę. Kūrinių audinyje įpinti keli segmentai iš Beethoveno simfonijų“, – sako Arvydas Malcys.

Koncerte su LNSO, diriguojamu maestro Modesto Pitren'o, solo muzikuos bene plačiausią tarptautinį dėmesį pelnusi Lietuvos pianistė – maestra Mūza Rubackytė. „Nuo Liszto 24 etiudų iki ciklo „Klajonių metai“, „Nuo Šostakovičiaus 24 preliudų ir fugų iki Čiurlionio kūrybos“ – tai tik iš dalies, glaustai apibendrina itin gausų ir įvairialypį pianistės sukaupą repertuarą. O kur dar daugybė kitų veiklos profilių!

Būdama įvairiapusė kultūros veikėja, M. Rubackytė daug nuveikė Lietuvos įvaizdžio sklaidai, yra svarbių tarptautinių konkursų (Pretorijos, Klivlando, Utrechto, Pamos, F. Liszto Veimare, B. Bartoko

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

Mūza Rubackytė ir Modestas Pitren'as

Budapešte ir kt.) žiuri narė, dėsto pasaulio universitetuose ir konservatorijose, vadovauja tarptautiniams meistriškomis kursams, yra tarptautinio Vilniaus fortepijono festivalio įkūrėja ir meno vadovė. Į Lietuvą pianistė nuolat grįžta pradžiuginti klausytojų muzikuodama drauge su orkestru ar parengusi sudėtingus rečitalius.

Koncertas „Likimo simfonija. Beethoveno interpretuoja LNSO, M. Pitren'as ir M. Rubackytė“ vyks birželio 22 d., antradienį, 19 val. Lietuvos nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje. Informacija apie visus festivalio koncertus – svetainėje *filharmonija.lt*.

VF INF.

„Caravaggiomeronas“ – Valdo žvilgsniu

Agatos Dudos-Gracz spektaklis festivalyje „TheATRIUM“

JULIJUS LOZORAITIS

Vis dėlto jis įvyko – šių metų (post) karantininis tarptautinis teatro festivalis „TheATRIUM“. Pagarba ir dėkingumas jo rengėjams už atkaklumą, entuziazmą, tikėjimą teatro dvasia ir rankų nenuleidimą. Įprastais kasdieniais kriterijais šio įvykio dar negalima vertinti, o tikrieji istoriniai vertinimai – dar ateityje. Bet jų tikrai bus, ir rengėjai dar sulauks deramo dėkingumo ir pagarbos. Tikiu, kad sulauks, nes tikrai yra už ką. Tokio mis nestandartinėmis ir nepalankiomis sąlygomis surengti visavertį festivalį – tikras kultūrinis žygdarbis. Kas to dar nesuprato, kam privалу suprasti, tikiu, supras ateityje.

Apskritai, kad suvoktum, kas pas-taraisiais metais vyksta Klaipėdos dramos teatre (o ten vyksta labai įdomūs dalykai), dera būti šiek tiek (o gal net ir labai) klaipėdiečiu. Pavyzdžiui, tokiu, koks buvo mano bičiulis amžiną atilsį Valdas Gedgaudas – toks truputį gerąja prasme plažinis snobas, vėjo nugairintas ir saulės paskrudintas, vešlia šėveliūra, pilnais jūrinio vėjo plaučiais ir skambiu kaip laivo varpas balsu, nesunkiai galinčiu prasisveržti ir pro Olando Kepurės bangų mūšos gausmą.

To jo balso nežmoniškai trūksta ir man, ir teatrui, Klaipėdos – ypač. Taip mažiau po šių metų festivalio „TheATRIUM“ pradžios spektaklio, su visais susigūžęs lauke, Teatro aikštės kamputyje, nuo vaiskaus lietučio, tankiai krapnojančio iš visiškaigiedro dangaus. Karališka dviguba vaivorykštė nusipiešė priešais, per tamsų dangaus kraštą – toje pusėje, kur Gargždai, kur jau aštuoneri metai ilsisi Valdas, kuris šiomis dienomis būtų įžengęs į savo šešiasdešimtuosius...

Tad nutariau į ką tik pamatytą spektaklį „Tarp Lenos kojų, arba „Švenčiausiosios Mergelės Marijos mirtis“ pagal Mikelandželą Karavadžą“ pažiūrėti Valdo akimis ir įsivaizduoti, kaip jis visa tai įvertintų. Jis tikrai nieko „nevyntų į vatą“, viską įvardintų savo vardais ir nevengtų, kaip daro kiti recenzentai, tendencingai styrančių aštrių šio reginio kampų.

Pro Valdo akis tikrai neprasprūstų, kad struktūros požiūriu spektaklis sukurptas, paprastai tariant, iš „gyvųjų paveikslų“, iš šio žanro epizodų ir įsivaizduojamų tų paveikslų veikėjų monologų ir dialogų. Šiaip tai tėra akademinių režisūros studijų antro kurso lygio pratimas. Tačiau režisierė Agata Duda-Gracz šiuo nemantriu įrankiu pasinaudoja, kad įvestų ir publiką, ir atlikėjus į savo pačios susapnuotą ir pagal savo poreikius (sic!) susikurtą Caravaggio įvaizdžio ir vaizdinių kosmosą.

Taip pat manyčiau, kad Valdas nevengtų įvardinti ir visos šūsnies

iššūkių bei akibrokštų, kurių stačiai prifarširuotas šis spektaklis. Jų akivaizdus tikslas – „torpeduoti“ ir miesčionišką žiūrovų teatriškumą, ir primityvius buitinius stereotipus, kas neva yra leistina ir neleistina, kas neva padoru ir nepadoru. Pirminis akibrokštas pateikiamas jau išplėstinio spektaklio pavadinimo pirmoje dalyje.

Viename interviu režisierė Duda-Gracz sakė, kad kūryba jai – kaip vaiko gimdymas. O vaikai, jos teigimu, gimsta visų pirma iš malonumo. Taigi režisierė per savo kūrinio pavadinimą kviečia įžengti į jos pasirinktą – maloniojo kūrybos nuodėmingumo – temą būtent šiuo rakursu, tai yra per tą vietą, iš kurios gimsta vaikai. Kita pavadinimo dalis, sugretinta su pirmąja, nebepalieka abejonių, kad reginys bus kupinas kūrybinių (ir ne tik) erezijų ir visokių, teigiamai ir neigiamai traktuotinių, šventvagysčių. Visi šie pažadai spektaklyje ištesėti su kaupu.

Vienas esminių „akibrokštų“ (lietuvio žiūrovo akimis žiūrint), kurio Valdas tikrai nebūtų ignoravęs, – anti-bažnytinis šio spektaklio patosas. Valdas tikrai nebuvo religinis fanatikas ar davatka, jo katalikiškumas, kaip daugelio iš mūsų, buvo santūrus, giluminis ir individualistinis. Režisierė visą Caravaggio pasaulį vaizduoja kaip kunkuliuojantį viešnamį, kaip nesibaigiančią brutalią ištvirtimo orgiją, ir bažnytinių hierarchų pasaulį – spalvingą ir teatralizuotą – pateikia kaip neatskiriamą, dominuojančią tos ne perkeltinę, o tiesioginę prasme orgijos dalį. Centrinė šios temos scena – labai įspūdingas „vyskupų valsas“ su tiaromis ir tikroviškais šventųjų skulptūromis, sušoktas rateliu ir užbaigtas atvirai orgastiniu finalu. Tai rodo, kad epizodo ir temos patosas

driekiasi kategoriškai skersai trivialaus bažnytinės praktikos suvokimo.

Bet nemanau, kad tai papiktintų Valdą kataliką. Nes tas antibažnytinis spektaklio patosas atspindi grynai lenkiškąją šios temos tikrovę. Katalikiška Lenkijos visuomenė kaudais išgyveno Karolio Wojtyłos po- piežystės euforiją ir praradimą, o dabar yra žiauriai susirėmusi kategoriškoje nuomonių priešpriešoje dėl abortų draudimo. Stereotipinius, suabsoliutintus Bažnyčios ir visuomenės santykius (kokie dar gyvuoja Lietuvoje) Lenkijoje jau seniai pakeitė naujieji reliatyvūs, kai viskuo galima abejoti, viską galima demaskuoti ir iš visko galima šaipytis. Todėl spektaklio apie Caravaggio „gyvieji paveikslai“ vietomis paradoksaliai panašūs į garsaus lenkų dailininko karikatūristo, pagarsėjusio „bedievio“ Andrzejaus Mleczko antiklerikalius kūrinius ir siužetus.

Ir čia pritarčiau mano įsivaizduojamam Valdui, nes manyčiau, kad visas klaipėdiečių spektaklis apie Caravaggio yra persunktas labiau lenkiškos dvasios, lenkiškų asociacijų ir lenkiškų aktualijų, nei lietuviškų. Dėl to netenka stebėtis, nes tiek kūrybinė spektaklio grupė (režisierė, pjesės autorė, scenografė, kostiumų dailininkė Duda-Gracz, kompozitorius Łukasz Wójcik, choreografas Tomasz Wośowski, šviesų dailininkė Katarzyna Łuszczzyk), tiek pagrindiniai Šventąją Trejybę vaidinantys aktoriai (Cezary Studniak, Maciej Maciejewski ir Bartosz Roch Nowicki) sudaro dominuojančią „lenkų frakciją“ scenoje, dėl to rezultatas verčia susimąstyti, ar spektaklio prasmis ir kultūrinis „svorio centras“ yra Lietuvoje, ar Lenkijoje.

Pagrindinio Caravaggio personažo kūrėjas, KLDT aktorius

Liudas Vyšniauskas savo misiją atlieka nepriekaištingai ir garbingai neša kūrybinę naštą; manyčiau, kad Valdas irgi tam pritartų. Tik nuo savęs pridurčiau, kad tas talento ir nusidėjėlio derinys, užkoduotas vaidmenyje, kurį žodžiu deklaravo režisierė („brutalus ir šventumas“), tikrovėje šiek tiek nuvilia. Scenoje matome ne blogio demonų apsėstą dievišką talentą, o tik bevalį, reflektuojantį žmogų, „aplinkybių auką“, kuriai kažkaip savaime užgimsta genialūs paveikslai. Bet aktorius, kurdamas šį personažą, yra labai organiškasis ir įtikinamas.

Manyčiau, kad „tikrų vaidmenų“ įprastine to termino prasme šiame spektaklyje ne tiek ir daug. Ir tai ne aktorių bėda – tai įvyksta savaime, nes režisierės parinkti „gyvieji paveikslai“ (Caravaggio, ir ne tik jo) rutuliojantis vyksmui išsirikiuoja pagal misterijos, bažnytinio vaidinimo žanro, dėsnius, kai nėra charakterių ar tipažų, o tėra biblinės ir kitokios ritualinio teatro vaidmenų „kaukės“ ir „lėlės“, kurias atlikėjui belieka pateikti keliais standartiniais, charakteriniais, iš anksto visiems žinomais bruožais. Todėl toks netikėtai ryškus aktorės Alinos Mikitavičiūtės trumpas pasirodymas: per porą minučių ji išvaidina ir personažo charakterį, ir jo istoriją, ir situaciją. Tai lyg ir netelpa į misterijos rėmus, bet, kita vertus, plati postmodernistinė kūrinių prigimtis organiškai apima ir tai.

Šiame spektaklyje yra akį rėžiantis dalykas, kurio Valdas tikrai nebūtų praleidęs. Tai režisierės sumanytas ir aktorių (tiek lenkų, tiek lietuvių) azartiškai įgyvendintas kolektyvinio ekshibicionizmo aktas, homeopatinėmis dozėmis vykdomas nuo pat spektaklio pradžios ir savo kolektyvinę apoteozę pasiekiantis į reginio pabaigą,

Šventosios Trejybės ir nusidėjėlių scenoje. Lenkų patirties pranašumas čia akivaizdus, bet ir lietuviai drąsiai brenda į savo intymybių sceninio apnuoginimo šaltus vandenis. Ypač smagu buvo stebėti aktorių Rimantą Pelakauską: šiam „amplua“ jo duomenys visiškai netrukde, netgi atvirkščiai.

Susidaro įspūdis, kad lenkai režisieriai, besidarbuojantys Lietuvos teatruose, pasišovė ne tik apnuoginti lietuvių aktorių artistinį vidų, bet ir padaryti tai per jų faktinį apnuoginimą, sukurdami prielaidas tiek jų vidinio pasaulio, tiek intymiausių kūno kertelių paviešinimui.

Nesiimu spręsti už Valdą, tiktyjam tai ar ne, bet garantuoju, kad jis į tai sureaguotų, ir ta reakcija nebūtų davatkiška. Iš tiesų jau seniai nieko nestebina nudistų paplūdimiai Giruliuose ar Smiltynėje, tad šio toks plažinis-nudistinis snobizmas Klaipėdos teatro scenoje atrodo visai organiškasis. Kitas dalykas, kaip visa tai nuskambės ir pasirodys per jau numatytas šio spektaklio gastroles Vilniuje, kur nebus aktorių lenkų „frakcijos“ ir kur teatralizuotą nudistų paplūdimį galima surengti nebent Lukiškių aikštėje?

Manau, kad Duda-Gracz, kurdama spektaklį apie Caravaggio Klaipėdoje, pasiekė ir gerokai pralenkė tą rezultatą, kurį buvo numatę sau, savo komandai ir lietuvių aktorių trupei. „Gyvųjų paveikslų“ virtinė pagal Caravaggio paveikslus ir biblinius siužetus, kurta ir parodyta dar tebegaliojančio karantino sąlygomis, nepriklausomai nuo kūrėjų valios įgavo „puotos maro metu“ žanro bruožų. Nuodėmių, žiaurumų ir ištvirtinimo vaizdai, žaismingai pateikti šiame spektaklyje, skamba kaip galinga pozityvi antitezė visuomenėje dar gyvuojančiai kolektyvinei mirties baimei, deklaruojama prigimtinių žmogiškojo vitališkumo pergalę, bendrą negandos įveikimo aistrą ir triumfą. Ta prasme ir visi neva šokiruojantys „bedieviškumai“, ir atseit nepadorus „nudizmas“ teatro scenoje gali būti ir visiškai teisėta, ir reikalinga, jeigu padeda triumfuoti gyvenimui ir nugalėti ligos, baimės, mirties chimeras. Todėl ir leidžiu sau čia sujungti į vieną žodžius „Caravaggio“ ir „Dekameronas“, ir bendru žodžiu „Caravaggiomeronas“ įvardinti šio įstabaus, gyvybinumo pertekusio spektaklio įspūdį. Baigęs rašyti šį tekstą, pajutau bičiulio Valdo ranką ant savo peties. Ką jis ironiškai pašnabždėjo man į ausį – telieka mudviejų paslaptis. O ką apie šitą spektaklį ir jo „erezijas“ pasakytų kitas mano kolega ir bičiulis, aršusis teatro kritikas klasikas, amžiną atilsį Egmontas Jansonas, net nesiryžtu fantazuoti. Pamėginkite tai įsivaizduoti patys, jį taip pat pažinoję kolegos ir teatralai...

D. MATVEJEVO NUOTR.

Scena iš spektaklio „Tarp Lenos kojų, arba „Švenčiausiosios Mergelės Marijos mirtis“ pagal Mikelandželą Karavadžą“

Gera būti, kurti ir šokti Lietuvoje

Pokalbis su šokėja Julija Stankevičiūte

AGNĖ ZĖRINGYTĖ

Šokėja Julija Stankevičiūtė šiuo metu baigia klasikinio šokio bakalauro studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, tačiau iki tol jau stažavosi trupėje „Ballet du Rhin“ Prancūzijoje bei Hagos karališkojoje konservatorijoje Nyderlanduose, pelnė apdovanojimus ne viename tarptautiniame konkurse. Sukūrė vaidmenis baletuose „Spragtukas“, „Snieguolė ir septyni nykštukai“, „Gulbių ežeras“, „Čipolinas“, „Procesas“ (choreografas Martynas Rimeikis, Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras, 2017), „Korsaras“ (choreografas Manuel Legris, LNOBT, 2018), „Amžinybė ir viena diena“ (choreografas Itzik Galili, LNOBT, 2019) ir kt. 2018 m. tapo „Metų baleto viltimi“, o po metų buvo pripažinta Metų soliste. Už Eglės vaidmenį baletе „Eglė žalčių karalienė“ (choreografas Rimeikis, Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras, 2019) bei Moters vaidmenį baletе „Dienos, minutės“ (choreografas Rimeikis, LNOBT, 2019) apdovanota „Auksiniu scenos kryžiumi“.

Nuo ko prasidėjo Tavo baleto kelias? Ar reikėjo laiko išsiugdyti meilę šokiui?

Vidinį poreikį šokti jutau nuo pat vaikystės. Būdama penkerių jau lankiau parengiamąją M.K. Čiurlionio menų mokyklą grupę, vėliau įstojau į pirmą klasę ir ten žengiau savo pirmuosius baleto žingsnelius. Meilė baletui tuomet buvo naivi ir vaikiška, vėliau tapo ambicinga. Manau, kad tik atėjusi dirbti į teatrą pajutau, ką šokis iš tiesų man reiškia. Kiekvieni metai čia, kiekvienas vaidmuo suteikia vis naują tos senos meilės atspalvį.

Su kokiais stereotipais teko susidurti pradėjus šokėjos karjerą? Ar pavyko juos įveikti?

Vis dažniau išgirstu įsitikinimą, kad klasikinio baleto šokėjai, ilgai

ruošiantys ir puikiai valdantys fizinį kūną, pritinga intelektualinių gebėjimų, kad tai yra žmonės, užsidarę tarp savos profesijos sienų. Baleto menas su visais savo aspektais reikalauja tikrai ne tik fizinį gebėjimų. Kiekvieno vaidmens kūrimas skatina domėtis, jausti, suprasti bei analizuoti save, pasaulį, istoriją ir atidaro vis naujų požiūrio taškų. Intelektualumas yra baleto šokėjo stiprybė. Deja, gyvuoja nuostata, kad tradicija persmelktas klasikinis baletas tėra „balionai ir fėjerverkai“, o prasmė ir esmė atsiskleidžia tik šiuolaikiniame mene.

Už Eglės vaidmenį spektaklyje „Eglė žalčių karalienė“ Tau įteiktas „Auksinis scenos kryžius“. Kokią Eglę norėjai sukurti?

Sunku dabar prisiminti, kokią Eglę įsivaizdavau prieš prasidedant kūrybiniam procesui. Kiekviena repeticija, Martyno Rimeikio judesio bei Eduardo Balsio muzikinė kalba skatino manyti, kad Eglė kuria mane, o ne aš ją. Aš tik labai įdėmiai klausiausi. Galbūt dėl to šis vaidmuo man toks brangus: jis padėjo geriau pažinti save. Kaip ir pats kūrinys, Eglė – daugiasluoksnė ir, atrodo, iki galo jos negali pažinti. Kaskart šokdama jaučiu ją vis kitaip. Ryškiausiai atsiskleidė mano Eglės atvirumas, smalsumas bei drąsa patirti, mylėti ir jausti.

Kokį vaidmenį norėtum įkūnyti ateityje?

Pastaruoju metu mažiau svajoju apie vaidmenis. Pati nustembu, kad likimas vis atneša spektaklių, atitinkančių mano vidinę, emocinę to laiko būseną. Visi vaidmenys, kurie ateina, tampa svarbūs ir suteikia naujų atradimų.

Vis dėlto turiu iš seniau likusią svajonę šokti Džuljetą baletе „Romeo ir Džuljeta“. Šiomet organizuotame koncerte „Baleto gala. Nepasakotos istorijos“ gavau progą pašokti šio spektaklio ištrauką. Buvo labai gera nors trumpam įsijausti į šią nemirtingą istoriją.

Pelnei ne vieną prizinę vietą užsienio konkursuose, taip pat stažavaisi Prancūzijoje bei Nyderlanduose. Kuo išsiskiria lietuviško baleto tradicija?

Mane žavi mūsų baleto istorija, vis vakarietiškesnis, tačiau tradicijas puoselėjantis trupės repertuaras. Šokdama Lietuvoje turiu galimybę kurti man, kaip lietuvei, artimuose nacionaliniuose veikaluose, pavyzdžiui, „Eglėje žalčių karalienėje“. Taip pat dirbti su savito braižo mūsų šalies choreografais. Jei kalbėčiau sentimentalai, lietuviško šokio tradicija man tiesiog labai artima. Gera būti, kurti ir šokti namie.

„Kūrybiniame impulse“ pristatei savo pačios kurtą choreografinę miniatiūrą „Daug, vėlu, toli, nėra“. Iš kur ateina choreografinės idėjos?

Daugiausia iš vidinių išgyvenimų, jausmų, troškimų, apmąstymų. Visa, kas kažkaip jaudina, krapšto, kutena mano širdį, veikia ir kūrybą. Kartais idėja kyla išgirdus muzikinį kūrinį, kartais – akimirka prieš pat panyrant į miegą. Dažnai kūrybinių minčių prisigaudau stebėdama praeinančius žmones.

Kūrei vaidmenis ir klasikinuose, ir šiuolaikiniuose baletuose. Kuri forma artimesnė?

Nematau, kad reikia rinktis vieną simpatiją, niekada neužduodu sau tokių klausimų ir nesprendžiu tokių užduočių. Abu šie žanrai kuria skirtingas patirtis ir, manau, vienas kitą papildo. Būtent jų skirtumai sukuria tam tikrą balansą. Klasikinis baletas mane žavi ne vien savo magija, bet ir tuo, kas slypi už jos. Kasdieniame darbe susiduriu su įvairiais barjerais, kuriuos perlipusi ar nugriovusi jaučiuosi vis stipresnė ir kaip šokėja, ir kaip žmogus. Nesibaigiantis techninių judesių, estetinių linijų, muzikalumo ir vaidmens tobulinimas kartais net kelia azartą išbandyti savo ribas. Na, o šiuolaikiniame baletе jaučiuosi šiek tiek laisviau, galbūt

Julija Stankevičiūtė

M. ALEKSO NUOTR.

jaučiu daugiau erdvės individualumui, mažiau prisirišu prie „tobulo“ veiksmo, labiau – prie pojūčio. Nei vieno, nei kito išsižadėti negalėčiau.

Ar yra istorija, knyga, filmas, kuriuos norėtum pamatyti realizuotus šokio spektaklio forma?

Vis prisimenu japonų rašytojo avangardisto Kobo Abe's romaną „Moteris smėlynuose“. Ši knyga man paliko ypatingą jausmą. Žiūrint šokio spektaklį būtų įdomu ne tiek sužinoti patį kūrinio siužetą, kiek patirti tą jausmą, kurį sukėlė aprašytas smėlis ir po jo metafora paslėptas nuolatinis judėjimas tarsi sustojusiame, monotoniškame, beprasmiškai vykstančiame žmogaus laike.

Šokai tokiuose Martyno Rimeikio spektakliuose kaip „Dienos, minutės“ bei „Procesas“, juose atsiskleidžia sudėtinga filosofija ir egzistencinės problemos. Kaip ruošiesi tokiems vaidmenims?

Ruoštis tokiems spektakliams padeda pokalbiai su choreografu. Martynas Rimeikis – labai intelektualus žmogus, jo įžvalgos bei pasaulio

matymas ir pajautimas įkvepia. Taip pat įsigilinti į tokias temas leidžia knygos. Martynas ir jo kūryba padėjo at-rasti nemažai įsimintinų literatūros veikalų bei autorių, tokių kaip Franzas Kafka ir Irvinas Davidas Yalomas, su kuriais susipažinau minėtų spektaklių kūrimo laikotarpiais. Kūrinių temų ir problemų pastebėjimas kasdieniame gyvenime, žodžiuose, veiksmuose, įvykiuose skatina įsigilinti ir drąsiau perteikti tokias sudėtingas temas scenoje.

Ar yra kitų sričių, kuriose norėtum save realizuoti, ar visą dėmesį sutelki šokiui?

Šiuo metu didžiausias dėmesys – šokiui. Tačiau turiu įvairių pomėgių, kurie vėliau galbūt galėtų virsti kažkuo daugiau. Man patinka rašyti, fotografuoti, ypatingą simpatiją jaučiu kino kalbai ir videokūrybai. Šiomet baigiu klasikinio šokio bakalauro studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Nors darbą teatre ir studijas suderinti tikrai sunku, ateityje norėčiau išbandyti save ne tik šokio, bet ir kitų sričių studijose.

Ačiū už pokalbį.

Anonsas

„Naujasis Baltijos šokis“ pristato programą

Tarptautinis šiuolaikinio šokio festivalis „Naujasis Baltijos šokis“ pristato jubiliejinę programą ir naują, prie šiandienos realijų pritaikytą formatą. 25-erių metų sukaktį minintis festivalis šiemet vyks liepos 1–30 d. ir žiūrovus kvies šokį patirti muziejuose, Vilniaus erdvėse po atviru dangumi bei Lietuvos regionuose. Šokio gerbėjų laukia išskirtiniai Portugalijos, Vokietijos, Liuksemburgo, Čekijos, Lenkijos, Baltarusijos menininkų spektakliai, naujausi Lietuvos kūrėjų darbai ir šokio eskizų programa.

Kaip sako festivalio vadovė Gintarė Masteikaitė, šiemet komanda pati sau metė iššūkį, atsakydama idėjos programą formuoti įprastoms teatro erdvėms. „Nusprendėme neiti pramintu keliu, o geriau ieškoti naujų kūrybiškų sprendimų, kurie leistų pristatyti drąsią, šiuolaikišką ir aktualijas atliepiančią festivalio programą. Abejingų nepaliksiąntys šokio kūriniai įsilies į Nacionalinės dailės galerijos, MO muziejaus terasos erdves, įvairiausias atviras vietas mieste bei šalies regionuose.“

Visą liepą truksiančiame festivalyje pasirodys ne tik užsienio kūrėjai, bet ir užsienyje dirbantys, tačiau Lietuvoje dar mažai žinomi lietuviai. Pirmą kartą žiūrovams bus

pristatytas Dovydo Strimačio, šokančio madai ir šiuolaikiniame menui neabejingo kūrybinio trio „La Horde“ vadovaujamame Marselio baleto teatre (Prancūzija), darbas. Taip pat Šveicarijoje kuriančios choreografės ir atlikėjos Anos Marijos Adomaitytės kūrinys.

Ypatingą premjerą parengė ir lietuvių komanda „Be kompanijos“, pristatysianti šokio ekskursiją Vilniaus Šeškinės rajone, – po jį keliaujančius dalyvius lydės šokis ir pasakojimas ausinėse.

Į festivalį sugrįžta Lietuvos publika 2017-aisiais sužavėjęs duetas Jonas & Lander (Portugalija), pristatysiantis unikalią instaliaciją-šokio performansą „Atsiskaitymas tik grynais“. Vienas didžiausių

praėjusių metų Europos šokio tinklo „Aerowaves“ atradimų – choreografas Moritzas Ostruschnjakas (Vokietija) – atvyksta su solo darbu „TANZANWEISUNGEN (tai nesitęs amžinai)“. Iš Liuksemburgo atvykstanti šokėja ir choreografė Anne Mareike Hess pristatys specialiai „Naujojo Baltijos šokio“ festivaliui pritaikytą spektaklio „Karžygė“ versiją, sukurtą Nacionalinės dailės galerijos erdvei.

Vienas svarbiausių šiųmečio „Naujojo Baltijos šokio“ dalyvių – iš kaimyninės Baltarusijos atvykstantis menininkas Igoris Shugaleevas ir jo darbas „375 0908 2334 / „Asmuo, kuriam skambinate, šiuo metu nepasiekiamas“, kalbantis apie rugpjūtį Baltarusijoje prasidėjusius

sukrečiančius įvykius ir kviečiantis žiūrovus gilintis į tai, kas vyksta čia pat, už Lietuvos sienos.

Šių metų festivalyje savo darbus taip pat pristatys Sabina Bočková & Johana Pocková (Čekija), Marta Wołowiec (Lenkija), Lukas Karvelis (Lietuva), šokio teatras „Airos“ (Lietuva), Šeiko šokio teatras (Lietuva), Vilma Pitrinaitė (Lietuva), Meno ir mokslo laboratorija. Eskizų programoje dalyvaus Urtė Groblytė, Marius Pinigis, Petras Lisauskas, Julija Mintautė (Kauno šokio teatras „Aura“).

„Naujojo Baltijos šokio“ programą ir bilietus galima rasti [newbaltic-dance.lt](#).

PAGAL RENGĖJŲ INF.

Šokiui reikia pasiduoti ir leisti jam vykti

Pokalbis su Greta Grinevičiūte

IGNAS ZALIECKAS

Šiuolaikinio šokio atlikėja bei kūrėja Greta Grinevičiūtė yra viena iš nepriklausomos šiuolaikinio šokio meno organizacijos „Be kompanijos“ įkūrėjų, kartu su Agniete Lisičkinaite sukūrė šokio spektaklius „B ir B dialogas“ (2016), „Banana Dream“ (2018). Jos kūrybos brailą apibūdina šokio spektaklių trilogija „Šokis dulkių siurbliui ir tėčiui“ („Menų spaustuė“, 2018), „Šokis skalbimo mašinai ir mamai“ (Meno ir mokslo laboratorija, 2020) bei „Šokis objektui ir vaikui“ (MMLAB, 2021). Ji bendradarbiauja su choreografais Lietuvoje ir užsienyje, yra sukūrusi šokio filmų.

Koks buvo Tavo kelias į šokį?

Mokydamasi mokykloje Palangoje ilgą laiką nieko nežinojau apie šiuolaikinį šokį, bet lankiau įvairius šokių būrelius. Vienas jų vadinosi „Šiuolaikinis šokis“, nors su juo neturėjo nieko bendra. Teko šokti su bumbulais šalia Palangos orkestro, taip pat lankiau tautinius šokius. Tad ši veikla visada buvo šalia manęs, be to, po mokyklos eidavau ir į teatro būrelį. Tačiau ten man visada ko nors trūko, taip pat ir šokyje, kurį tuo metu lankiau. Mokykloje mėgdavau tuščioje klasėje ar sporto salėje daryti visokias kvailystes. Dabar suprantu, kad tai buvo šiuolaikinis šokis, apie kurį sužinojau devintoje klasėje atvykusi į Vilnių. Pradėjau lankyti šokių būrelius, tokius kaip Živilės Miškinytės šokio studija „7 mūzos“, Vyčio Jankausko pamokas. Vėliau sužinojau, kad galima šią sritį studijuoti, pradėjau intensyviai ja domėtis. Turėjau pamokų Klaipėdoje ir supratau, kad šiuolaikinis šokis apima daug medijų. Tuo metu ryškiausia buvo teatras: jis gali susipinti su judesiu, šokyje gali atsirasti naratyvas, kitokia jausmų, būsenų išraiška.

Galiausiai stojau į Lietuvos muzikos ir teatro akademiją. Svarščiau, kad jei nepavyks, tada keliausiu po pasaulį, užsiimsiu įvairiais dalykais ir žiūrėsiu, kas bus po to, bet įstojau ir dabar esu čia.

Ar turėjai šokio, kokį norėjai kurti, viziją? Ar buvo koks nors etalonas, atrama, atspirties taškas?

Pradėjus šia sritimi domėtis, aplink buvo labai daug informacijos, kurią turėjau sugerti į save. Apie kūrybą negalvojau, maniau, kad įgyvendinsiu kieno nors vizijas. Tuo metu labai žavėjaisi Pina Bausch, taip pat kurso vadovės Airos Naginevičiūtės kūryba. Iš esmės visi garsūs vardai tokie yra neveltui. Jie visada lydėjo mane kaip atlikėją. Noras kurti atsirado vėliau.

Apie įkvėpimus ir etalonus atsakyti sunku, nes šokdama nebandau atsekti, kas vyksta galvoje, kaip ir iš ko kuriu. Nors mes ir mokėmės atlikimo, kurso vadovė ir dėstytojai skatino pačius kurti, klausyti savo kūrybinių impulsų. Viskas visadaėjo kartu, net ir atliekant choreografo sukurtą vaidmenį.

Didžiausią įtaką man padarė ne šokio pasaulis, bet kinas, grožinė ir vėliau psichologinė literatūra. Dabar tai pastebiu savo kūriniuose kaip ryškėjančias tendencijas.

O koks būtent kinas ir kokia literatūra?

Kino dievaitis man yra Roy'us Anderssonas. Patinka, kaip jis piešia, kuria nuotaikas, kokia yra jo dailė, kaip jis reiškia mintis koliažo principu paremtu istorijos pasakojimu. Jaučiu, kad jis padarė didelę įtaką. O literatūra prasidėjo nuo klasikos, toliau buvo tokios knygos kaip „Bėgančios su vilkais“, „Tūla“, paskui panirau į psichologinę literatūrą, kuria susidomėjau dėl savęs pažinimo. Supratau, kad esu destruktivus žmogus, visais įmanomais būdais bandžiau save sunaikinti, to net nesuvokdama. Ėjau į destruktinius santykius, buvau pametusi galvą ir galvojau, kad tai mano kūrybos raktas, bet iš tikrųjų taip nebuvo. Savianalizės ir daugeliu kitų kelių atėjau prie supratimo, nurimau ir dabar vėl galiu grįžti prie grožinės literatūros.

Koks Tavo požiūris į seksualumą šokyje ir teatre? Kokį tai

Greta Grinevičiūtė spektaklyje „Šokis objektui ir vaikui“

turi potencialą atskleisti gilesnę prasmę?

Jeigu imame konvencionaliai suprantamą moters seksualumą, kokį matome žurnaluose ir vienaip ar kitaip patiriame visuomenėje, nemačiau prasmės spektaklyje to rodyti kaip paveikslėlio, nes to yra visur. O naudojant visiems suprantamus seksualius įvaizdžius po jais norisi įdėti daugiau prasmės. Spektaklyje „Šokis dulkių siurbliui ir tėčiui“

kuriamas visuomenėje priimtinas seksualios moters paveikslas (blizgučiai, makiažas), bet per tai parodome, kas slypi po šiuo įvaizdžiu.

Manau, kad mes, lietuviai, esame susikaustę, privengiamo seksualumo, kūniškumo, o šokyje to yra labai daug, man tai patinka, nes tai instinktyvus pradai. Negerai, jei bijome kūno, nuo jo traukiamės, bandome jį numalšinti ir užsidarome. Tačiau tarp demonstravimosi ir sveiko kūno priėmimo yra riba. Reikia nueiti dar ilgą kelią, kad gebėtume priimti tiek savo, tiek kitų žmonių kūną ir seksualumą. Taip pat ir kitų požiūrį į lytį, jų lytiškumą. Tai aki-vaizdu, juk ką tik nebuvo priimtas partnerystės įstatymas, ir šis įvykis rodo, kad turime nueiti ilgą kelią, kol būsime laisvi viduje, nes esame laisvi kaip šalis, bet ne kaip visuomenė. To priežastis – edukacijos trūkumas. Valstybė skiria pinigų aplinkai, suoliukų tvarkymui, bet negerina edukacinės infrastruktūros, kuri yra visuomenės formavimosi pamatas.

Kaip gimė spektaklių ciklo „Šokis tėčiui, mamai, vaikui ir...“ idėja?

Spektaklio idėja gimė iš noro užmegzti ryšį. Pirma dalis buvo apie mano tėtį, su kuriuo esame geri draugai. Mes, tarpinė karta, buvome užauginti tėvų, kurie neršė daug sovietinės kultūros, ir kaip dešimtojo dešimtmečio vaikais esame nei Rytuose, nei Vakaruose. Tai stipriai jaučiu iš mūsų santykio su tėčiu: nors esame atviri, negebame iškomunikuoti jausmų.

Greta Grinevičiūtė spektaklyje „Šokis skalbimo mašinai ir mamai“

Ar galvoji tęsti šeimos temą, ar nori pereiti prie platesnio problemų spektro?

Per asmenį galima pasiekti ir platesnį spektrą. Mamos spektaklyje paliečiama savižudybės tema, per ją užsimezga ryšys. Tėčio dalyje kalbama apie tėvų ir vaikų esamą / nesamą ryšį – tai yra visuomeniška. Vaiko spektaklyje užsimezga ryšys tarp visų turinčių / neturinčių vaikų, norinčių / nenorinčių jų turėti.

Kitą spektaklį, pavadintą „Šokis cigaretei ir geriausiai draugei“, noriu pastatyti apie jaunatvišką maksimalizmą ir artimą ryšį žmonių, kurie nėra susieti kraujo ryšiu. Dar planuoju padaryti visų trijų dalių namą-instaliaciją, bet tai galbūt įvyks tolimoje ateityje.

Tavo šokio spektakliams būdingas teatrališkumas, Tu taip pat ir vaidini. Kokią sąsają tarp šių dviejų sričių bandai atrasti?

Neskirstau darbų į atskiras medijas. Tikiu, kad gimstančioje idėjoje yra užkoduotos tam tikros medijos – kūryboje viskas susipynę. Kūrinys ateina toks, koks gali ateiti, dėl to suburiamos skirtingos komandos – pagal tai, ko reikia. Tik analizuodama iš šalies pastebiu, kokios formos naudojamos, bet per kūrybinį procesą niekada neatskiriu skirtingų medijų.

Aišku, amatas labai reikalingas, nes prasidėjus darbui būna konstruojama, planuojama, bet kūriniai gimsta iš atėjusios idėjos. O laikas iki idėjos man yra svarbiausias: tai tylos momentai, kai žiūriu filmus, skaitau, einu į parodas, geriu viską, kas įmanoma, į save ir negalvoju, ką ir kur panaudosiu. O kai prasideda kūryba, atsirensku mažas daleles ir jomis papildau darbą.

Ką suteikia šokio filmai, ko nerandi scenoje?

Šokio filmai mano gyvenime atsirado seniai, nes savo magistriniam darbui kūriau filmą su Jonu Terte-liu. Tai viena iš medijų, padedančių

išreikšti mintį. Mane visada domino įvairios medijos, bet kad jas panaudočiau, turiu žinoti, kaip jos veikia. Jei kalbame apie šokio filmus, buvau daugelyje seminarų ir įvairiose kūrybinėse stovyklose. Pavyzdžiui, „Šokis skalbimo mašinai ir mamai“ nebuvo tik *online* spektaklis – gerai apgalvojau kameros choreografiją ir kaip ji gali perteikti tam tikrus dalykus. Taip ir „Šokyje objektui ir vaikui“ naudojama ne kino, o videomedija. Tad šokio filmai prasidėjo kaip atskiras kūrybinis kelias, bet dabar viskas susipynę.

Ar per karantiną turėjai laiko naujiems tyrinėjimams? Ką atradai?

Tai buvo gana juodas ir sunkus etapas, nors tuo metu taip neatrodė. Buvo apėmusi apatija, nenoras nieko daryti, buvo sunku pakilti iš lovos. Turėjau daug kūrybinių idėjų, bet nė vienos negalėjau įgyvendinti arba visos įstrigdavo „darbo stalo“ ar „kilimo“ lygmenyje, atsirado beprasmybės jausmas. Iš to radosi supratimas, kad reikia susidraugauti su savimi, ir suvokiau, jog iš tikrųjų man reikia visai nedaug: jaukių namų, poros mylinčių žmonių, galimybės išeiti į lauką ir kartais pasiduoti gyvenimo tėkmei, nesistengti visko kontroliuoti. Kuo daugiau atsiduoti, tuo daugiau geresnių ir gražesnių dalykų gali atsitiikti tiek viduje, tiek išorėje, nors tai ir skamba banaliai, nes sunku perteikti žodžiais. O tai man asocijuojasi su šokiu. Man patinka jungti medijas, nes per įvairias formas galiu išreikšti skirtingas idėjas. O šokis yra „tarp“, nes jis jutiminis, jam reikia pasiduoti ir leisti jam vykti, nesistengti nieko per jį verbaliizuoti, todėl žmonės jo dažnai išsi-gąsta. Šokis, judėjimas yra unikalus ir pakankamas pats savaime, nereikia bandyti jo įtalpinti į suprantamą kalbą, nes jis ir taip toks yra.

Ačiū už pokalbį.

Juodoji masė

Sigitos Maslauskaitės-Mažylienės paroda „Grumstai, dumbblas, lipalas ir molis“ galerijoje „Trivium“

MONIKA KRIKŠTOPAITYTĖ

Tai žinoma, kad ši paroda yra tik mažytė ir nelabai reikšminga bendrame miesto parodų kontekste, kur ką tik nugriaudėjo 14-osios Baltijos trienalės atidarymai, kaip ir pačios autorės kūrybos parodų peizaže, tačiau ji velniškai gerai atskleidžia 10-ojo dešimtmečio jaunosios tapybos siaubą, šoką ir sutrikimą, kai pagaliau moterims prasibrovus į šią dangišką katedrą pasirodė, jog tapyba mirė, menas pasikeitė negrįžtamai prabilęs visai kita kalba. Čia kalbama ne apie dabartinį itin produktyvų flirtą su „tapybos mirtimi“, tuo laiku atsirado instaliacijos,

performansai, tapytojai pasiėmė į rankas videokameras. Bet Maslauskaitė svajojo tapyti. Būti menininke. Nieko neliko, tik eksperimentuoti.

Galerijoje „Trivium“ eksponuojami 1994–1997 m. sukurti darbai, dalis jų rodyti, dalis daugiausia laiko praleido tėvo sandėliuke. Dėstytojų nesuprasti, nurašyti, perleisti savigrauzai. Eksponuotieji spalvingesni ir turi atpažįstamo pasaulio, daiktų bruožų. Autorė pasakojo, kad tapė kažkokius mažus daiktelius. Kita dalis – abstrakcijos arba pusiau, tik su užuomina į vaizdą, padarytos iš statybinių medžiagų su dažais, siekiant rupumo, laužiant tapybą per eiti į naująją kokybę. Tapyba visgi lieka tapyba, tačiau įgauna gaivalo,

intymiosios ir kosminės juodosios masės jėgos, kurios anuomet, deja, neįvertino dėstytojai, todėl kartonai buvo nurašyti į nesėkmes, užkišti ir pamiršti.

Sėkmė yra ta, kad vieno kambario galerija „Trivium“, šiuo metu įsikūrusi vis labiau madingėjančiame kultūros komplekse „SODAS 2123“, atliekanti pusiau muziejinę funkciją (pristato 10-ojo dešimtmečio meno kūrinius, kurių nėra kaip kitaip pažiūrėti), ištraukė tąją Maslauskaitę iš nurašytų darbų archyvo ir nustebino pačią autorę. Pasirodė, kad bandymai buvę gyvastingi, tik nesuprasti ir nepamatyti. Net jei nebus tuojau pat skoningai įreminti ir brangiai parduoti, paroda leido

dabartinei tapytojai reabilituoti save jaunąją. Tai nemenkas vidinis įvykis ir vaizdus pasakojimas apie 10-ojo dešimtmečio dailės sukrėtimus, reakcijas į juos. Geroji žinia, kad Maslauskaitė tapyti nenustojė netgi tada, kai jos mėgstama pastozinė tapyba buvo visiškai išėjusi iš mados, o dargi neretai religinė... Ilgainiui tas anachronizmas tapo privalumu, o kūrėja – atkaklumo pavyzdžiu, ne kartą įrodžiusi, kad yra dailės poliglotė, gebanti įtaigiai prabilti menotyros, kuravimo, tapybos ir konceptualios dailės kalba.

Įdomiausi parodoje yra tie nesuprastieji darbai. Juose blyksteli karavadžiškos šviesos properšos, niurko intymi patalo tamsa. Yra net neartikuliuotos erotikos (autorė pripažino), potėpia kartais pasiverčia besistiebiančiais augalais, vaidenasi galvos, yra figūrų glaudumo. Neaiškumas, kuris taip gąsdino, dabar žaidžia su vaizduote, dabar mes žinome, kad viskas baigėsi gerai. O tada tai buvo jausmai, autentiški. Užkišti, ištraukti ir pa(ap)kabinti. „Dabar žiūrėdama

į šiuos, pirmą kartą po ketvirčio amžiaus į dienos šviesą ištrauktus, grumstais, dumbliu, lipalu ir moliu aplipusius kartonus matau, kad būtent anuomet atsirėmiau į šviesų dugną, kuriame pilna gaivaus oro“, – anotacijoje rašo autorė. Pasirodo, perrašyti įmanoma ne tik rašytinę, muziejinio eksponavimo, kuravimo istoriją, bet ir asmeninę.

Todėl galerijos „Trivium“ autorės Aistės Kisarauskaitės sumanymas revizuoti dešimtmetį, kuris pakliuvo į nepalankų ekonominį ir kt. tarpą (nebuvo kas perka, o vėliau užsimiršo), atlieka ne tik labai svarbią ir šiuo atveju realią edukacinę (specialistams taip pat) funkciją, bet ir psichoterapinę – tai proga autorių savirefleksijai, kuri negali įvykti, kol kūriniai tūno pašiūrėse, garažuose, palėpėse ar pamiršti kokiuose nors fonduose.

Paroda veikia iki liepos 4 d.

Galerija „Trivium“

(Vitebsko g. 21, Vilnius)

Lankymas susitarus iš anksto, tel. 869358318

AUTORĖS NUOTRAUKOS

Kitokia Vilniaus topografija

ATKELTA IŠ 1 PSL.

šiam kontekste savo svarba dalinasi su gerokai nuo jo nutolusia lokacija – Verkiais. Į miesto žemėlapi žvelgiant per sakralumo prizmę, šiandien kiek neįprastai skambantys miesto dalių pavadinimai – Jeruzalė, Kalvarijų gatvė – įgauna gilesnę prasmę.

Paroda pasakoja apie ilgąją piligrimų trasą, prasidedančią Aušros vartais, keliaujančią pro Kristaus laiptų koplyčią prie Bernardinų bažnyčios, Kalvarijų kelio pradžią žyminčią sovietmečiu nugriautą Kristaus, nešančio kryžių, koplyčią Šnipiškėse ir pasibaigiančią Verkiuose. Eksponuojami kūriniai ir videovizualizacijos atspindi ne vieną šimtmetį gyvą su šiais objektais susijusį tikinčiųjų pamaldumą. Parodos kuratorių pasirinkti darbai pristato ir gerai žinomą ikonografiją, pavyzdžiui, Aušros Vartų Švč. Mergelės litografijas iš J.K. Vilčinskio

(1806–1885) „Vilniaus albumo“, ir mažiau pažįstamus darbus, atsisėsančius asmenines istorijas, pavyzdžiui, Petro Sergijevičiaus (1900–1984) tapytą Kalvarijose besimeldžiančio savo kaimyno Tado Marinovskio portretą. Bažnytinio paveldo muziejuje eksponuojami kūriniai leidžia prisiliesti ne tik prie kūrinių ikonografijos, bet ir prie objektų, į kuriuos tiesiogiai buvo nukreiptas tikinčiųjų pamaldumas. Šiuo aspektu, vienos iš parodos kuratorių Sigitos Maslauskaitės-Mažylienės žodžiais tariant, „menas – tai sumaterialėjusios maldos“.

Iš pirmo žvilgsnio piligrimų kelias – tai tarsi siauras miesto religinio gyvenimo aspektas, tačiau, žvelgiant giliau, jis puikiai atspindi miesto istorijos kaitą, ir ne tik pamaldumo prasme. Verkių Kalvarijos, įsteigtos 1664 m. Vilniaus vyskupo

Jurgio Bialozoro (apie 1622–1665) iniciatyva, buvo ne tik religinės paskirties objektas, pasakojantis Išganymo istoriją, bet ir paminklas nuo Maskvos karinių dalinių 1662 m. išsivadavusiam Vilniui, priminimas, kad su Dievo pagalba miestas vėl teisėtų savininkų rankose, vėl auga ir klesti.

Žvelgiant iš proziškesnės pusės, Verkių Kalvarijos – tai ir įrodymas, kad Vilnius yra lotyniškosios kultūros miestas, neatsilikęs nuo Vakarų Europos madų. Kalvarijos, atkartojančios Kristaus kančios kelią Jeruzalėje nuo Poncijaus Piloto namų iki Golgotos kalno, XVII–XVIII a. populiarėjant piligrimystės kelionėms, buvo kuriamos visoje Europoje. Visgi Vilniaus atvejis ir šiame kontekste išskirtinis dėl gamtos ir architektūros dermės. Simbolinėje Jeruzalės kopijoje buvo išbarstyta ir iš

Ekspozicijos fragmentas

G. GRIGENAITĖS NUOTR.

šventosios vietos atgabenta žemė, taip tarsi priartinusi kraštovaizdį ir jame esančius objektus prie stebuklingų garbinamų sakralaus meno kūrinių.

Apie gyvą vilniečių pamaldumą pasakoja ir eksponuojami medalikėliai su Aušros Vartų Švč. Mergelės ir Šnipiškių Jėzaus atvaizdais, rasti kartu su 1863–1864 m. sukilimo dalyvių palaikais, o sovietinę agresiją ir bandymą pakeisti miesto bei šalies tapatybę primena

susprogdintos koplyčios, suniokoti jose buvę dailės kūriniai. Vilniaus Kalvarijų atstatymas jau nepriklausomybės metais tarsi simboliškai vėl grąžino miestą jo šeiminingams.

Paroda yra gera proga kitaip pažiūrėti į, atrodo, jau gerai pažįstamą Vilniaus žemėlapi, užduoti sau klausimus ir dar kartą susipažinti su savo aplinka.

Paroda veikia iki 2021 m. liepos 4 d.

Grafikas su fotokamera

Vytauto Jurbūno grafikos ir fotografijų paroda

ALEKSANDRA ALEKSANDRAVIČIŪTĖ

Galerijoje „Kairė–dešinė“ – vėl netikėtumas. Vytauto Jurbūno, lietuvių grafikos klasiko (1910–1993), darbai daugeliui pažįstami nuo mokyklos laikų ir todėl, kaip nertai su klasikais atsitinka, kelia tik mandagiai užmaskuojamą nuobodulį. Tačiau parodos „Vytautas Jurbūnas (1910–1993). Grafikas su fotokamera“ kuratorė Gabrielė Radzevičiūtė pristatė dar neregėtą jo kūrybos pusę – užmirštą, o iš dalies ir nežinomą ankstyvą Jurbūno kūrybą (1929–1945 m.). Jo studentiškų laikų darbai, taip pat plakatai, žurnalų viršeliai, iliustracijos neblogai papildo supratimą apie 4-ojo dešimtmečio atmosferą ir gyvenimo būdą, taip pat apie tuometines kūrybines kryptis (tarptautinio *art deco*, neotradicionalizmo, ekspresionizmo apraiškas Lietuvoje), net ir apie menines madas.

Sunku patikėti, jog tas pats rūstusis Jurbūnas sukūrė ne tik brutalų ekspresionistinį viršelį 1934 m. Kauno meno mokyklos auklėtinių almanachui „Žingsnis“, bet ir nupiešė saldžialūpės panelės galvutę 1932 m. žurnalui „Naujas žodis“, sumodeliavo ginkluoto artojo įvaizdį 1935 m. „kariškos propagandos dienai“. Vienas ankstyviausių dar nematytų Jurbūno linoraižinių, 1935 m. „Rugpjūtis“, pasižymi šviesos ir tamsos kontrastu, kurį vėliau praturtins rupios faktūros, ir tai pavirs individualiu šio dailininko stiliumi. Visai dar jaunas žmogus, bet subrendęs kaip menininkas, 1939 m. Jurbūnas sukūrė pagrindinį savo gyvenimo kūrinį – linoraižinių ciklą „Žvejai“. Jaunystės etapą užbaigė 1945 m. propagandinis, bet dramatiškas estampų ciklas „Hitlerinių okupantų žvėriškumai“.

Ekspozicijoje Jurbūno linoraižiniai sukaupiti vienoje erdvėje ir juos galima apžiūrėti iš arti, be muziejinės distancijos, – tiesiogiai, kone fiziškai patirti jų įnirtingą niūrumą, grubią gaivališką energiją, šiurkščių kontrastų ir faktūrų įtampą. Be to, ne iš reprodukcijų suvokti jų dydžius, pvz., ekspresyvusis 1935 m. medžio raižinys „Gaisras“ natūroje pasirodė esąs visai nedidelio formato. Kūriniai surinkti iš įvairių vietų, bet turbūt daugiausia nematytų darbų saugota Literatūros ir meno archyvo fonduose bei Vytauto Jurbūno jaunesniojo asmeninėje kolekcijoje. Parodą papildo ir archyviniai dokumentai, kurie gali būti įdomūs ne vien istorikams ir ne vien dėl dailininko asmenybės. Tai įvairių valdžių išduotos pažymos ir pažymėjimai, laiškai, karikatūros ir pan. Tarp Radzevičiūtės atradimų yra paskutinis Marcės Katiūtės atvirukas, atsiųstas Jurbūnui iš Palangos, su pasiūlymu užimti jos darbo vietą.

Parodos fragmentas

Netikėčiausia ekspozicijos dalis – fotografijos. Autorius niekada jų neekspozavo, gal ir pats ne itin vertino. Pirmą kartą matant Jurbūno nuotraukas iškyla nemažai klausimų: ir apie jų objektus, ir apie fotografijų santykį su to meto dailė ir jo paties grafika. Galime įsitikinti, kaip fotografo žvilgsnis paveikė Jurbūno grafikos estampų pobūdį. Kai kuriuos motyvus dailininkas tiesiogiai panaudojo komponuodamas linoraižinius (pvz., motinos nuotrauką raižiniui „Bobutė“, 1937). Iš kitų nuotraukų perimdavo tai šviesos ir tamsos santykį, tai stambaus plano principą, tai visą vizualiai papasakotą istoriją („Ginčas – pogaistrinė virtuvė“, 1938).

Paroda atskleidžia, jog 1934–1935 m. Jurbūnas buvo įsitraukęs į nacionalinio paveldo išsaugojimo sąjūdį, lankė Senovės Paminklų Apsaugos kursus, išmaišė su ekspedicijomis visą Lietuvą. Parodai skirtame leidinyje autorė mini, kad per etnografinės ekspedicijas Jurbūnas susipažino su liaudies paveldą fiksavusiais fotografais, ir jie turėjo jam įtakos. Kaip žinome, tuo metu etnografinėje fotografijoje vyravo dvi Lietuvos kaimo vaizdavimo prieigos. Surežisuotos nuotraukos įamžino tai, kas jų autoriui atrodė vertingiausia ir būdingiausia Lietuvai. Nedaugelis laikėsi priešingo požiūrio ir siekė, kad etnografinė medžiaga būtų fiksuojama dokumentiškai, t.y. visiškai nepagražinant žmonių ir nemaskuojant jų kasdienės buities detalių. Regis, Jurbūnas ėjo savu keliu: vaizdų ir veidų nedailino, bet komponuodamas

kadrą kartais elgėsi visai laisvai, o kartais sąmoningai režisavo kompoziciją (pvz., jo brolio šeimos, sesers Eleonoros portretai), tačiau ne pagal akademistinio, o pagal modernistinio meno taisykles ir estetinį skonį. Ko gero, būtent iš dailės perimtos kompozicinės priemonės suteikė jo nuotraukų vaizdai aštrumo ir, anot Roland'o Barthes'o, vizualinį *punctum*.

Dalis Jurbūno fotografijų, būtent kadrai iš 1938 m. Palangos gaisro, tapo neįkainojamais istoriniais dokumentais. Kita nuotraukų dalis įdomi kaip techninis arba kūrybinis eksperimentas. Pavyzdžiui, 1937–1939 m. autoportretus viena menotyrininkė pavadino „selfiais“, ir ne tik dėl išorinio tokių kompozicijų panašumo. Tiek fotografuodamas save, tiek kitus asmenis Jurbūnas tampa netikėtai šiuolaikiškas. Jis priartina žiūrovui „neklasiškinius“ rakursais pasuktas galvas, sustiprina perspektyvą, rodo nepadailintas personažų fizionomijas ir pagauna natūralias emocijas, nesuvaldintą juoką. Jis fragmentuoja fotovaizdą kaip tinkamas, ir visa tai alsuoja gyvybingiau už pačią tikrovę.

Galbūt paroda gaiviai atrodo dėl to, jog atitinka vieną aktualią tendenciją. „Perrašant“ meno istoriją, šiuo metu visur, ne tik Lietuvoje, skiriama daugiau dėmesio marginalizuotų XX a. I pusės dailės procesų ir asmenybių tyrimams, persvarstoma jų vieta to laiko kultūros tinkle ir perkilnojami akcentai. Naujai bandoma pažvelgti ir į to meto kairiųjų pažiūrų dailininkus:

šiandien stiprėjant kairuoliškos tendencijoms pasaulio politikoje ir kultūroje, kairuolių modernistų paveldas vėl tampa vertu dėmesio humanitarinių tyrimų objektu. Tai, kad Jurbūnas buvo įsitikinęs komunistas, nevienprasmiai paveikė jo asmenybę ir kūrybą. Politinio aktyvizmo impulsai jo darbuose paradoksaliai sugyvena su europinio ekspresionizmo, rusų propagandinio meno ir netgi tautodailės atgarsiais. Estampai ir fotografijos padeda geriau suprasti tai, ką parodos kuratorė Radzevičiūtė įvardina „hibridine Jurbūno tapatybe“.

Jurbūno jaunystės darbai (fotografijos, iliustracijos, estampai) nelaukiai įtraukia dar vieną nepakankamai išanalizuotą mūsų prieškarinio kultūros radimosi erdvę. Turiu omenyje konkrečią Kauno aplinką, t.y. ne Konrado kavinės ir Laisvės alėjos terpę, apie kurią jau nemažai rašyta, bet gyvenimą neturtingų žmonių ir darbininkų rajone, vadinamojoje Brazilkoje, kur nuomojosi pigius kambarius ir nemažai Meno mokyklos lankytojų. Ten būrėsi ir kairuoliškos pakraipos bohema, dailininkai ir literatai, su kuriais Jurbūnas visą gyvenimą liko susijęs asmeniniais ir žinybiniais ryšiais.

Šios parodos medžiaga taip pat svarbi atskleidžiamo laiko požiūriu, nes dar iki šiol 4-ojo dešimtmečio pabaiga, nuo 1935 iki 1940 m., mūsų kultūros istorijoje aptarta gana fragmentiškai. Tuo tarpu būtent karo išvakarių kultūroje vyko aktyvūs ir daugiakrypčiai procesai, europinių ir prosovietinių idėjinių įtakų

mūšis, deja, kai kuriais atžvilgiais susišaukiantis su dabartimi. Dar mažiau visiems žinoma, nes dar tik pradedama tyrinėti, karo metų medžiaga. Dailininkų gyvenimas Lietuvoje bent paviršutiniškai nužymėtas, o apie pabėgusius į Rytus beveik neliko objektyvios informacijos. Jurbūno parodos objektai ir dokumentai šiek tiek sumažina spragą.

Parodos atidarymo proga (o ne po uždarymo, kai visi šaukštai būna popiet) Vilniaus grafikos meno centras išleido tikrai informatyvių leidinį. Jame yra visas parodos katalogas, bet jį galima laikyti ir monografinę knygą-straipsnių rinktinę, skirta Jurbūno jaunystei. Daugumos šio rinkinio tekstų autorė – Gabrielė Radzevičiūtė, o baigiamąjį straipsnį „Antrojo pasaulinio karo mėsmaalė: Jaroslavlis – Balachna – Pereslavlis Zaleskis – Maskva“ parašė to laikotarpio tyrinėtoja ir buvusi Gabrielės magistrinio darbo vadovė Giedrė Jankevičiūtė. Parodos kuratorės surinkti dokumentai, fotografijos, Jurbūno ofortai ir karikatūros, taip pat ir profesorės straipsnis atskleidžia dar vieną Jurbūno „hibridinės asmenybės“ aspektą, kartu ir vėl kelia klausimą apie ideologines įtakas kultūrai, ragina kalbėti apie lietuvių meno ir menininkų likimą ir mąstyti plačiau, apie pilietinį apsisprendimą tuo metu, kai „visi norėjo gyventi“.

Paroda veikia iki liepos 10 d.

Gedimino P. Gedimino kalnas

Apie parodą „Per visą žvilgsnį“ galerijoje „Kairė–dešinė“

AGNĖ NARUŠYTĖ

Gedimino pilies kalnas kalnuotoje šalyje būtų vadinamas kalva. Bet mums jis – kalnas. Ir netgi paauskš-tintas, kad būtų dar kalnesnis. De-šimtmečius jis buvo jaukus medžių guotas ir į jį lipti būdavo įmanoma net vasarą. Tokį ir prisimenu iš vai-kystės – kaip už Katedros pūpsan-čią galimybę pamatyti miestą kitaip. Prieš aštuonerius metus medžius nuskuto ir tuomet kalnas pasidarė panašus į savo nuotraukas XIX am-žiuje. Medžių gaila, bet istorikai ir archeologai turi savo argumentų ir su jais nesiginčysiu. Pasiginčiojo pats kalnas, pradėjęs po truputį nusimesti viršutinius sluoksnius. Kalno griuvimo detektyvą įdomiai narpliojo „Visatos Valdovas“ Rokiš-kis Rabinovičius, paneigęs vienas kitam prieštaraujančius mitus¹, o valdininkai svarstė, kaip išsaugoti miesto simbolį. Pinigų atsirado, kalnas buvo sulopytas ir dabar jau stūkso kaip senas neperdengtas sto-gas. Į jį lipti šviečiant saulei nepa-tartina, galima tik funikulieriumi. Bet netraukia.

Kintantis kalno pavidalas traukia jį fotografuoti. Gediminas Pranckū-nas su savo fotoaparatu prie kalno taip ir pasiliko – ėjo kasdien dvejus metus. Buvo arti, fotografavo da-limis, tarsi planuotų atkurti jį na-tūralaus dydžio. Ne kaip objektą, bet kaip žemės paviršiaus išlinki-mus, kai horizontalė virsta beveik vertikale – kad pamėtėtų žvilgsnį link dangaus. Taip iš arčiau foto-grafuojant matosi ne kalnas, o žo-lynai, lopai, takai, šalia augančių medžių šešėliai. Kiekviena atskira

¹ <http://rokiskis.popo.lt/2017/03/12/realios-gedimino-pilies-kalno-griuvimo-priezastys/>

fotografija veikia ne kaip kalno at-vaizdas, bet kaip fotografo buvimo ten patirties atspaudas. Tarsi kal-nas būtų ne matomas, bet liečiamas. Taip vienas visiems pažįstamas kal-nas virsta daugybe skirtingų kalnų ar net „kalnynų“, kaip sakė paro-dos kuratorė Monika Krikštopai-tytė: „Aiškus kaip atvirutė vienetas tapo daugiabriauniu, permainingu ir daugiaveidžiu veikėju, panašiu į tą dramblių, kurį už skirtingų vietų lytėję aklieji susipyko, nes vienam jis atrodė kaip driežas, kitam kaip gyvatė, dar kitam – medis.“

Taigi kiekvienoje fotografijoje, jei nežinotum, kas yra jos referentas, galima pamatyti vis ką nors kitą. Tą vis kitą vaizduotėje formuoja anksčiau matyti vaizdai iš konkre-čių vietų ir konteksto nebuvimas – sunku suvokti iškirpto fragmento mastelį. Pavyzdžiui, viena fotogra-fija: pro pirmame plane augančių medžių kamienus matomą kaub-urėliais kylančią kalno sieną vis la-biau tirpdo saulės šviesa. Tai – lyg užuomina į XIX a. Josemičio slėnio šlapio kolodijaus fotografijas. Norė-čiau rasti tą tašką, iš kurio pasaulio mastu žemoka Vilniaus kalvelė ima

atrodyti lyg didingo kalnų peizažo dalis. Ir viskas nesumeluota – juk fotografija.

O štai keli minimalistiniai vaiz-dai, kuriuose – tik monotoniškai pilkas žemės paviršius ir balto dan-gaus fragmentas. Jie primena iš kos-moso siunčiamas Marso nuotrau-kas, tik trūksta raudonos spalvos. Parodoje ilgiausiai žiūrėjau į jas – Gedimino kalną įsivaizduoti kaip Marsą! Tai – ne tik žaidimas. Pranc-kūno iš taip arti daugybę kartų fo-tografuotas kalnas „nužeminamas“ ta prasme, kad tampa kosmoso fi-gūra. Žemė po katastrofos, tapusi dar viena negyvenama planeta. Tai, aišku, specifinis šiam laikui paste-bėjimas – kai po Marsą ropinėjantis robotas siunčia mums nuotraukas, o jas viešinanti žiniasklaida kasdien pranešinėja apie greitėjančios kli-mato kaitos juntamus padarinius. Tiesa, galima plikų žemės plotų abstrakcijas vėl priartinti prie žemės ir pamatyti Vilnių – be žmonių, be-veik be civilizacijos ženklų, ateityje ar praeityje – tuščią žemę, kurioje žlugo ar gali kurtis naujos kultūros.

Tas ateityje-seniai susimaišy-mas irgi neatsiranda iš niekur, nes

Ekspozicijos fragmentas

AUTORIAUS NUOTRAUKOS

Gediminas Pranckūnas, iš ciklo „Per visą žvilgsnį“

fotografijose akivaizdūs laiko žen-klai. Pirmiausia – metų laikų, ku-riuos labiausiai išduoda kalno šo-nus uždengęs sniegas. Bet yra ir subtilesnių užuominų. Pranckūnas nerodo medžiais dar tebeapaugusio kalno, tik jau nuskustą. Bet kai ku-riose fotografijose įsižiūrėjus į si-dabrišką pilkumą galima pamatyti kelmus – nupjautus taip žemai, kad susilygintų su paviršiumi. Aiškiai būta brandaus, ilgaamžio medžio, šalia kurio dabar auga laikinos – tik tos vasaros – žolytės, žydi tai vienos, tai kitos pievų gėlės. Akimis rasti kelmai ne tik primena, kas buvo, bet ir pataiko į dar ne visai užgijusį skaudulį matant uoliai dirbančius medkirčius, ne tik ant kalno – vi-sur. Tie kelmai liudija ir nukirstą praeitį – taip, kertant medžius buvo atkurtas praeities kalno vaizdas, bet kartu ištrintas dabar gyvenančių vilniečių vaikystės miestas. Keista,

kad beveik abstraktūs Pranckūno kadrai atrodo belaikiai, bet žymi laiko pertrūkius.

Ir dar vienas aspektas. Parodoje dominuoja iš nuotraukų sudėliotas kalno vaizdas – trys horizontalios vaizdų juostos viena virš kitos. Šis abstraktus kalnas panašesnis į Ge-dimino pilies kalną nei tai, ką ma-tome fotografijose. Vienose foto-grafijose kalno kontūras kyla, kitose leidžiasi, dar kitose jo iš viso nema-tyti. Atsitraukusi pastebiu, kad tie besiblaškantys kontūrai susijungia į kalveles – daugiau nei septynias, trūkčiojančias lyg kino juostoje. Iš tiesų kalnas tampa kalnynu fotogra-fui atkakliai ropinėjant šituo žemės kauburiu, jį tyrinėjant, lyg čia sly-pėtų begalybė. Taip jis ir lieka am-žinajame kalne visam laikui.

**Paroda veikia iki liepos 3 d.
„Kairė–dešinė“ (Latako g. 3, Vilnius)**

Kronika

Juodkrantės Pamario galerijoje pristatoma Nomedos Saukienės mažoji retrospektyva

Juodkrantės Pamario galerijoje (L. Rėzos g. 3, Juodkrantė, Ne-ringa) birželio 12 d. atidaryta pir-moji tapytojos Nomedos Saukienės kūrybos retrospektyva.

Daug metų Dusetose gyvenanti menininkė puoselėja ryšį su gamta. Išmokusi tenkintis vasaros teikia-mais džiaugsmiais ir prisimerkdama namuose kalnus įvairių žolynų net ne į vazas, o dažnai į kibirus, „gėlių žanrą“ ji išskėlė į meno aukštumas. Tapyboje Saukienė įprasmino pievų ir darželių gėles, lubinus, svarainius, visokių atspalvių mėlynas gėles, o ankstyvojoje kūryboje sukūrė pa-šlovinimą alijošiu. Lietuvos dailės istorijoje ji susilygino su nepralenkiama meniškų (ne saloninių!)

gėlių tapytoja Brone Mingailaite-Uogintiene (1919–1983). Pagrin-dinis skirtumas – Saukienės gėlės ne vazoje, o tarpsta gyvenamojoje aplinkoje, jos kaip oras, be kurio negalima išgyventi.

Dailininkė įsižiūri į šalia esantį motyvą, jį pamėgsta ir tapo. Be to, tuose žolynų žolynėliuose neretai nutinka fantasmagoriškų dalykų: myluojasi dvi laputaitės, tarpusavio santykius aiškinasi paukščiai arba saldžiai miega mergaičiukė. Meni-ninkė moka meistriškai kurti nuo-taiką, todėl mus, žiūrovus, kartais apima nerimas – norisi apsaugoti žolėse tarsi gyvenime pasiklydusį vaikutį, prie kurio neregimai, bet nuspėjamai artinasi neganda.

Saukienės darbuose vaikiai nenu-teikia saldžiai šypsenai: „Žaidimas su dūmais“ (2011), kupinas artėjančios grėsmės nuojautos, turi ryškų egzis-tencinį matmenį. Menininkės akimis ji žvelgia į be galo mylimus anūkus Elenytę ir Liudviką, tapo juos, kaip tapė savo mažus vaikus – Moniką ir

Mykolą. Gyvenimo duotybės Sau-kienė nenusaldina, ne(si)graudina, priešingai, teptuko prisilietimu re-gimus atvaizdus įaugina į meno kūrinį.

Nomeda Saukienė (g. 1957) ilgo-kai buvo savo vyro Šarūno Saukos kūrybos šešėlyje. Nuo XX a. 9-ojo dešimtmečio kurianti autorė tapo ryškiau matoma, pripažinta tik 2017 m., kai pelnė Vyriausybės kul-tūros ir meno premiją, nors profe-sionalai ją, kaip talentingą tapytoją, vertino ir iki tol.

„Jautrus, trapus, egzistencialis-tinės nuojautos ir fatališkumo ku-pinas gyvų ir lyg jau bemirštančių būtybių santykis, glaudus ryšys su žemiška gamtos materija – vienas ryškiausių dailininkės kūrybos bruožų, apibendrinančių trisde-šimties metų laikotarpį. Jos tapy-bos darbuose žaliasis guolis panašus į jaukų prieglobstį ir pinkles, tarp kurių atsidūrusios žmogiškos arba gyvūniškos būtybės gyvena gyvenimą simbolių ir metaforų

Nomeda Saukienė, „Iš kiemo pusės“. 1968 m. LNDM

prisodrintame nežinomos pasakos laike“, – pasakoja parodos kura-torė Ramutė Rachlevičiūtė.

**Paroda veikia iki rugsėjo 19 d.
RENGĖJŲ INF.**

Žinojome, kad mus seka

Alexandras Nanau apie filmą „Kolektyvas“

Trečiądienį Europos Parlamente paskelbta, kad šių metų LUX publikos apdovanojimą pelnė režisieriaus Alexandro Nanau dokumentinis filmas „Kolektyvas“, pasakojantis apie kovą su korupcija. 2015 m. spalį Bukarešto klube „Colectiv“ kilo gaisras. Pastate nebuvo evakuacinių išėjimų, apimti panikos klubo lankytojai grūdosi vieni ant kitų. Vietoje žuvo 27 jaunuoliai, 180 apdegė. Praėjus kelioms dienoms po gaisro į gatves išėjo sukrešti ir pasipiktinę žmonės. Jie privertė socialdemokratų vyriausybę perduoti valdžią laikinajai technokratų vyriausybei. Per keturis mėnesius, praėjusius po gaisro, keistomis aplinkybėmis mirė trisdešimt septyni klube apdegę jaunuoliai. Tiesioginė jų mirties priežastis – ne gaisras, bet korupcija sveikatos apsaugos įstaigose. Tyrimą pradėjęs „Gazeta Sporturilor“ žurnalistas Catalinas Tolontanas ir jo kolegos išsiaiškino, kad ligoninėse naudotos dezinfekcinės medžiagos neatitinka standartų, jų kilmė – neaiški, todėl pacientams ir prasidėjo mirtina infekcija. „Kolektyvas“ („Colectiv“, Rumunija, Lichtenšteinas, 2019) pernai jau pelnė Europos kino akademijos apdovanojimą kaip geriausias dokumentinis filmas, buvo pristatytas „Oskarui“. Pateikiame režisieriaus Alexandro Nanau interviu, duotų „Gazeta Wyborcza“ ir „Laisvės“ radijui, fragmentus.

Kada nusprendėte kurti dokumentinį filmą apie tiriamąją žurnalistiką?

Po gaisro ir tragedijos „Colectiv“ klube Rumunijoje kilo milžiniški protestai. Tema išaugo iki nacionalinės tragedijos lygio ir apie ją buvo diskutuojama visur. Pajutau, kad turiu kažką daryti, papasakoti apie tuos įvykius. Pirmą kartą po 1989-ųjų revoliucijos jaunoji karta išėjo į gatves, siekdama atimti valdžią iš senosios korumpuotos valdančiųjų klasės. Bet viskas buvo labai sudėtinga, nežinojau, nuo ko pradėti.

Kartu su scenariste Antoaneta Opris pradėjome rinkti medžiagą, susitikome su įvairiais žmonėmis, susijusiais su mus dominančiais įvykiais, – su žurnalistais, gydytojais, aukomis ir jų tėvais. Galiausiai nusprendėme, kad vienas geriausių būdų sukurti dokumentinį filmą-stebėjimą (neimu interviu, tik stebiu su kamera) bus rasti herojų, kuriam iš paskos galime sekti su kamera. Geriausia buvo parodyti įvykių užkulius jo akimis.

Ir tada atsirado Catalinas Tolontanas? Kaip supratote, kad jis ir jo komanda turi tapti varomąja filmo jėga?

Tuo pat metu, kai planavome filmą, Catalinas Tolontanas ir jo žurnalistų grupė – Mirela Neag ir Razvanas Lutacas – pradėjo

tyrimą apie valdančiųjų nuolat kartotą melą. Žurnalistai rašė apie tai, kaip valdžia nesirūpino gaisro aukomis, apie tai, kad ugniagesiai nežinojo, kur yra degantis klubas, – aiškinosi visą tą milžinišką melą. Tad nusprendėme, kad būtent tai ir bus įdomu – sekti su kamera paskui Tolontaną ir jo žmones. Tyrimų žurnalistas, skelbiantis karą valdžiai, – geras filmo herojus. Tolontanas ir jo komanda buvo vieninteliai žurnalistai, kurie tyrė sveikatos apsaugos sistemą ir parodė, kad ji remiasi melu. Visi kiti, beveik šimtas procentų žurnalistų, nesugebėjo suformuluoti teisingų klausimų ir tik kartojo tai, ką nekompetentingi šikniai pasakojo televizoriuje.

Leidinys, kuriame dirba Tolontanas, yra didžiausias Rumunijos sporto laikraštis.

Tai seniausias Rumunijos laikraštis. Bet Katalinas ir jo komanda jau dvidešimt penkerius metus specializuojasi tiriamosios žurnalistikos srityje. Po jų atliktų sporto pasaulio tyrimų už grotų atsidūrė du ministrai ir dideli futbolo „bosai“. Tai viena priežasčių, kodėl žmonės kreipėsi į juos. Jais pasitikėjo, nes Rumunijos žiniasklaida neobjektyvi.

Ar Tolontanas lengvai sutiko filmuotis? Tiriamosios žurnalistikos atstovo gyvenimas savaime sudėtingas. Iš paskos sekiojanti filmavimo grupė tikrai jo nepalengvina.

Todėl iš pradžių žurnalistai atmetė mūsų sumanymą. Tolontanas pasakė, kad negali būti nė kalbos, kad žurnalistai privalo saugoti informatorių, surinktą medžiagą. Bet laikui bėgant pastebėjo, kad mūsų tyrimas – tai papildomas informacijos šaltinis ir kad mūsų požiūris labai rimtas. Be to, Tolontanas man tik visai neseniai prisipažino, kad jam buvo neramu, jog jaunoji karta neskaito rimtų dienraščių ir semiasi informacijos iš kitur. Jis pagalvojo, kad mūsų filmas gali būti gera proga jaunimui parodyti, kas iš tikrųjų yra kokybiška spauda ir ką ji daro visuomenei. Tada paskambino man ir pasakė: „Gerai, pabandykime. Pasižiūrėkime, kaip galime sukurti tą filmą.“

„Kolektyvas“ atrodo labai sunkiai įgyvendinamas filmas, nieko sau nepalengvinote, nėra jokių kalbančiųjų galvų ar užkadrinio pasakojimo.

Reikėdavo atsirasti reikiamoje vietoje ir reikiamu laiku. Turėjome nuolat būti pasirengę. Negalėjome pražiopsoti nieko, kas būtų svarbu pasakojimui, kuris rutuliojosi mūsų akyse. Tai buvo gamybos iššūkis: dirbti su maža filmavimo grupe, sparčiai keisti lokacijas ir t.t. Bet sunkiausias buvo emocinis lygmuo. Kontaktų

su aukų, kurias nužudė politikai ir gydytojais, tėvais mezgimas. Nes taip ir buvo – politikai ir gydytojais melavo tėvams ir žudė jų vaikus. Buvo sunku susitaikyti su mintimi, kad gydytojais ir politikais tiesiog ėmė ir nužudė tuos jaunuolius.

Su kokiais sunkumais susidūrėte?

Pagrindinis iššūkis kuriant filmą-stebėjimą yra rasti būdą, kaip pateikti tokią daugiabriaunę istoriją koncentruotai, sudėlioti siužeto linijas su daugybe personažų. Iššūkiu tapo ir tai, kad negalėjome žaisti su filmo laiko struktūra. Negalėjome keisti scenų eigos, nes viskas, apie ką pasakojame, yra istoriniai faktai. Kai struktūra tokia kieta, daug sunkiau medžiagos viduje išskirti filmą.

Kadre nepasirodo daug aukų, tik mergina su amputuota ranka. Ar sąmoningai kūrėte distanciją su tuo, kas vyksta?

Pirmiausia tai filmas apie aukas ir jų šeimas. Jis prasideda tuo, kad matome, kaip gaisras nutraukė arba pakeitė jų gyvenimą. Nusprendėme, kad mergina ir vaikiną, kurį nužudė gydytojų melas, šeima atstovaus visoms aukoms. Juk vaikus praradusių tėvų skausmas, jaunos moters, kuri prarado įprastą gyvenimą ir kurios draugai žuvo, skausmas – tai gilų, bendra visoms aukoms.

Jums pavyko suartėti su vienu iš valdančiųjų, Vladu Voiculescu, kuris trumpai, prieš rinkimus, nuo 2016 m. gegužės iki 2017 m. sausio buvo sveikatos apsaugos ministras technokratų vyriausybėje. Kaip tai įvyko?

Sužinojome, kad Voiculescu gali tapti nauju sveikatos apsaugos ministru, atsistatydinus ankstesniajam, ir čia įžvelgiau didelį šansą. Turėjau vilties, kad būtent jis gali sutikti būti filmuojamas sistemos viduje. Voiculescu nebuvo tuometės politikos dalis. Joks rumunų politikas nebūtų leidęs filmuoti save iš arti, būtų bijojęs, kad įžeis kurį nors iš savo partijos kolegų, kad apnuoginsime visą korupciją, į kurią politikai yra įsipainioję.

Vladas tada buvo labai jaunas, trisdešimt trejų, ir visiškai naujas žmogus toje sistemoje. Jo pagrindinis principas buvo skaidrumas. Jis mumis pasitikėjo ir pastebėjo galimybę mūsų filme pademonstruoti visuomenei skaidrumą, transparentiškumą. Jis norėjo parodyti, kad neturi ko slėpti sveikatos apsaugos ministerijoje, nes juk kalbama apie visuomenės sveikatą. O laikantis konstitucijos visuomenė turi teisę žinoti viską apie valstybės sveikatos apsaugą. Tad mums pasisekė.

Kodėl?

Todėl, kad jei politikas padarys ką nors panašaus, jį laikys išdaviku – juk

„Kolektyvas“

jis pakvietė pilietį į sistemos vidų. Deja, politikai iki šiol piliečius laiko priešais, o ne darbdaviais. Bet mus šokiravo tai, kad net vadinamosios senos demokratijos šalyse žmonės stebina mūsų prieiga. Tai liudija, kad supratimas apie politiką demokratinėse šalyse dar gana neteisingas. Mes turime teisę žinoti, kas vyksta, juolab sveikatos apsaugos sistemoje.

Ar Jums arba filmo herojams buvo kilusi grėsmė? Kaip saugojote nufilmuotą medžiagą?

Žinojome, kad mus seka, kad skambučiai į mano telefoną įrašinėjami. Kasdien kopijuodavome visą nufilmuotą medžiagą į kelias informacijos laikmenas ir jas slėpėme, o paskui persiųsdavome į užsienį kompanijoms, užsiimančioms vaizdo medžiagos saugojimu.

Ar sąmoningai nusprendėte nefilmuoti ligoninėse, ar tai tiesiog buvo neįmanoma?

Pirmiausia neįmanoma. Jie turi ką slėpti. Todėl Rumunijoje filmuoti ligoninėje – tai lyg JAV filmuoti CŽV pastate. Bet tai nereiškia, kad katastrofos pradžioje nebuvo televizijos kanalų ir filmavimo grupių, kurios būtų tokios... tarkime, nejautrios, kad pirmosiomis dienomis ateitų į ligoninę ir filmuotų ten apdegusius pacientus.

Istorija, kurią rodote filme, nesibaigia gerai, tiesiog apsisuka ratas. Ar vis dar viliatės, kad sąžiningas žurnalistinis tyrimas gali ką nors pakeisti?

Taip. Istorija, kuri įvyko Rumunijoje per metus ir kurią rodome filme, turi dvi puses. Dėl spaudos publikacijų žmonės tapo sąmoningesni ir suprato, kad Rumunijoje nėra vyriausybės, kad valdo mafija, kaip ir ne vienoje kitoje valstybėje. Daug piliečių nusprendė, kad nenori gyventi tokioje šalyje, ir masiškai emigravo.

Bet kiti nusprendė, kad laikas organizuotis, ir pirmąkart šiuolaikinėje istorijoje turime stiprią pilietinę visuomenę. Prieš 2016-uosius Rumunijoje nebuvo tokio reiškinių. Bet, deja, dabar, pandemijos metais, krizę valdo tokie pat žmonės kaip tie, kurie melavo 2016-aisiais, nors valdančioji partija pasikeitė. Ir spauda vėl rodo, kad šie žmonės naudoja savo poziciją, yra korumpuoti, vėl medicinine įranga didesnėmis kainomis prekiauja giminių ir pažįstami, susiję su sveikatos apsaugos tarnyba.

Ar pasikeitė požiūris į spaudą? Ar jaunimas skaito dienraščius?

Taip, pasikeitė. Žmonės skaito spaudą, nes žino, kad tik žurnalistas jiems gali pasakyti tiesą apie tai, kas vyksta šalyje. Niekas nebepasitiki politikais ir valdančiaisiais.

O kokio lygio dabartinė Rumunijos spauda? Ar daug sąžiningų laikraščių?

Nelabai daug. Turime vieną svarbiausią laikraštį, kuriam dabar vadovauja Catalinas Tolontanas. Jis labai išplėtė tiriamąjį skyrį. Jie kasdien skelbia kokią nors informaciją apie korupciją. Žinoma, kaip ir visur, turime valdžiai palankią žiniasklaidą, jų žurnalistai yra valdžios paslaugoms ir daro viską, kad išbalintų savo viršininkų veiksmus.

Ar prieš imdamasis „Kolektyvo“ žiūrėjote filmus apie tiriamąją žurnalistiką? Nebūtinai dokumentinius.

Žinoma, mačiau visus. Pradėjau nuo klasikos, tai yra nuo Billy Wilderio „Tūzo rankovėje“ („Ace in the Hoole“, 1957) su Kirku Douglasu ir nuo Sidney Pollacko „Visos prezidento kariaunos“ („All the Presidents Men“, 1976). Jei kalbėtume apie šiuolaikinį kiną, geriausias filmas apie tiriamąją žurnalistiką yra Tomo McCarthy „Sensacija“ („Spotlight“, 2015). Būtent šis filmas suteikė man drąsos kurti istoriją, kurios veiksmas vyksta prie stalų, už kurių sėdi žmonės. Ir parodyti tai taip, kad istorija įtrauktų žiūrovą ir būtų aiški. Žiūrovas turi suprasti visą tą sudėtingą sistemą, kurią tyrinėja žurnalistai.

„Kolektyve“, panašiai kaip „Sensacijoje“, nerodote žurnalistų lyg superdidvyrių. Jie tiesiog sąžiningai dirba savo darbą. Nieko nekalbate ir apie jų asmeninį gyvenimą.

Pats asmeniškiausias dalykas filme yra jų požiūris, pozicija. Manau, kad tai ir apibūdina didvyrį. Norėjau pabrėžti žurnalistų tiriamą bylą ir kad žiūrovai ją suprastų. Parodyti visą procedūrą, redakciją, kontaktą su informatoriumi, informacijos tikrinimą. Ir tai, kokia didelė žurnalistų atsakomybė skaitytojams. Koks didelis perteikiamos žmonėms informacijos svoris. Be to, norėjau papasakoti apie žurnalistų kovą su valdančiaisiais už tiesą. Nes tiesa – paskutinis dalykas, rūpintis politikams. Jie žaidžia žaidimus, apsimetinėja ir patyliukais įgyvendina asmeninę programą.

PARENGĖ K. R.

Fassbinderis – toks, koks yra

10 Rainerio Wernerio Fassbinderio filmų

Lietuvos kino teatruose rodomas Oskaro Roehlerio biografinis filmas „Enfant terrible“ (Vokietija, 2020). Jo herojus – vokiečių kino ir teatro režisierius, vienas svarbiausių pokario Vokietijos kino kūrėjų Raineris Werneris Fassbinderis. Radikalios jo pažiūros, gyvenimo būdas ir filmai sukėlė ne vieną skandalą. Roehlerio filmo veiksmas rutuliojasi tarp pabrėžtinai sąlygiškų dekoracijų. Jos turi sufleluoti, kad Fassbinderio gyvenimas buvo lyg spektaklis. Tačiau Roehlerio spektakliui stinga gyvybės, personažai redukuoti iki poros bruožų, o istorija į jį įsiveržia tik iš televizoriaus ekrano, nors Fassbinderis buvo politiškai angažuotas menininkas. Filme taip pat netrūksta pasakojimų, kaip buvo kuriami Fassbinderio filmai. Režisierius mirė 1982-aisiais, sulaukęs trisdešimt septynerių, nuo narkotikų ir begalinio nuovargio – sukūrė 44 filmus, kurie jau tapę pasaulinio kino klasika. Siūlome prisiminti svarbiausius iš jų. Tokius, kokie jie yra iš tikrųjų, o ne įsivaizduojami Roehlerio.

„Meilė šaltesnė už mirtį“ („Liebe ist kälter als der Tod“, 1969)
Tai pirmas pilnametražis Fassbinderio filmas – gangsterių trilerio ir melodramos mišinys, kuriame vaidina Fassbinderio įkurtos teatro komunos „Antiteatr“ aktoriai. Filmo herojai – du nusikaltėliai (vieną jų, sutenerį Francą, suvaidino pats režisierius), planuojantys apiplėšti banką. Grandioziniai planai žlunga, kai jų kelyje atsiranda lemtingoji gražuolė. Ją įkūnijusi Hanna Schygulla nuo šiol vaidins ne viename Fassbinderio filme. „Meilė šaltesnė už mirtį“ primena kitą garsų debiutą – Jeano-Luco Godardo „Iki paskutinio atodūσιο“.

„Keturių metų laikų pardavėjas“ („Der Händler der vier Jahreszeiten“, 1971)
Fassbinderis pasisakė už paprastą meną, yra teigęs, kad „kuo filmas paprastesnis, tuo jame daugiau tiesos“, todėl jį taip traukė „lengvai perskaitomi“ žanrai – kriminalinis filmas ir melodrama. Filme „Keturių metų laikų pardavėjas“ Fassbinderis rodo paprastos vokiečių šeimos gyvenimą, kuriame daug buitinės prievaratos, barnių, alkoholio ir išdavysčių. Kai gyvenimas ima stabilizuotis, pagrindinis šios dramos apie vienvatę veikėjas Hansas nusprendžia nusizudyti. Jis prarado tai, kas svarbiausia – norą gyventi. Filmą persmelkia nevlities atmosfera. Fassbinderis dažnai kaltintas pesimizmu, bet „Keturių metų laikų pardavėjas“ greičiau kalba apie būties beprasmybę. Šiame filme režisierius įgyvendino idėją apie kai kurių vadinamosios teatro

„liaudiškosios dramos“ principų perkėlimą į kiną.

„Karčios Petros fon Kant ašaros“ („Die bitteren Tränen der Petra von Kant“, 1972)
Vienas jausmingiausių Fassbinderio filmų apie meilę – trijų moterų istorija: sėkmės lydimos ir valdingos madų kūrėjos Petros fon Kant (Margit Carstensen), jos nuolankios sekretorės ir tarnaitės Marlen (Irm Hermann), slapta mylinčios Petrą, ir jaunos manekenės Karin (Hanna Schygulla), kuri įsiveržia į Petros gyvenimą, kad jai parduotų savo meilę. Pagrindu tapo Fassbinderio pjesė, tuo galima paaiškinti ir filmo kameriškumą. „Karčios Petros fon Kant ašaros“ – tai ir erotinė LGBT drama, ir filosofinė parabolė apie laimės ir harmonijos paieškas, juk neatsitiktinai pavadinime nuskamba didžiojo vokiečių filosofo pavardė.

„Siaubas graužia sielą“ („Angst essen Seele auf“, 1973)
Tragiška šešiasdešimtmetės našlės valytojos ir jauno darbininko iš Maroko suartėjimo istorija. Filmo herojai susiduria su aplinkos priešiškuumu ir žiaurumu. Fassbinderis dažnai rodė filmuose paprastus žmones, jį traukė tokių personažų naivumas ir gebėjimas aukotis. „Siaubas graužia sielą“ herojams tenka visiems įrodinėti, kad nacionaliniai prietarai ar metų skirtumas negali sukludyti mylėti. Šis

„Meilė šaltesnė už mirtį“
jaudinantis filmas – vienas geriausių ankstyvojo Fassbinderio kūrinii. Jame jau galima įžvelgti režisieriaus garbinto Douglaso Sirko filmų motyvų.

„Efė Brist“ („Fontane Effi Briest“, visas pavadinimas „Fontane Effi Briest oder Viele, die eine Ahnung haben von ihren Möglichkeiten und ihren Bedürfnissen und trotzdem das herrschende System in ihrem Kopf akzeptieren durch ihre Taten und es somit festigen und durchaus bestätigen“, 1974)
Veiksmas nukelia į XIX a. Vokietiją. Septyniolikmetė Efė prieš savo

„Marijos Braun vedybinis gyvenimas“

valią ištekinama už daug vyresnio dvarininko, pagimdo kūdikį. Tačiau tikrus jausmus Efė (Schygulla) pajus tik tada, kai užmegs trumpą romaną su kaimynu. Efės vyras apie neištikimybę sužinos tik po daugelio metų. Jis nužudys žmonos meilužį, o ją pames. Šis filmas – viena geriausių vokiečių literatūros ekranizacijų. Fassbinderis stilizavo filmą *a la* nebylusis kinas ir suteikė pasakojimui ypatingą melancholišką intonaciją.

„Kinų ruletė“ („Chinesisches Roulette“, 1976)
Šis filmas laikomas režisieriaus žingsniu naujos publikos link. Vyras (Alexander Allerson) ir žmona (Margit Carstensen) penktadienio vakarą atsisveikina, planuodami praleisti savaitgalį atskirai: ji Milane, jis Osle. Bet abu vėl netikėtai susitiks savo kaimo viloje. Ji su

meilužiu (Ulli Lommel), jis – su meiluže (Anna Karina). Netrukus ten atsidurs ir neigali poros duktė Angela (Andrea Schober) bei jos auklėtoja (Macha Méril). Tėvų nenkenčianti Angela nusprendžia juos pamokyti ir surengia „kinų ruletę“ – tiesos žaidimą. Tai filmas apie šeimos vertybes pokario Vokietijoje, kurį Fassbinderis užbaigia pašaiptu titru: „Esate pasirengę tuoktis ir saugoti ištikimybę vienas kitam, kol mirtis jus išskirs?“ Nepaisant Alfredo Hitchcocko trilerius ar ankstyvuosius Romano Polańskio filmus primenančio „Kinų ruletės“ siužeto bei psichologizmo, Fassbinderiui

svarbiausia lieka žmonių tarpusavio nesusikalbėjimo tema.

„Marijos Braun vedybinis gyvenimas“ („Die Ehe der Maria Braun“, 1978)
Šis pasakojimas apie moterį, ieškančią savo vietos pokario Vokietijoje, – viena Fassbinderio ir Schygullos kūrybos viršūnių. Tai pirmasis vadinamosios Adenauerio trilogijos, kurios centre – sudėtingi moterų likimai, filmas. Marija išteka už Hermano, jau Raudonajai armijai priartėjus prie Berlyno. Netrukus jos vyras išvyksta į frontą. Po karo Marija laukia vyro, bet jai pranešama, kad jis žuvo. Marija įsidarbina amerikiečių kareivų bare. Jos meilužis – juodaodis kareivis Bilas. Kai netikėtai sugrįžta Hermanas, Marija nužudo Bilą, bet kaltę prisiima Hermanas. Kol jis kali, Marija pradeda dirbti dideliame pramonės koncerne ir tampa nepamainoma jo vadovo Osvaldo padėjėja. Osvaldas paperka Hermaną, kad šis leistų jam būti su Marija. Po Osvaldo mirties Braunai taps labai turtingi. Bet džiaugtis šeimyninio gyvenimo laime jiems neteks ilgai. „Marijos Braun vedybinis gyvenimas“ – tai ir pasakojimas apie „ekonominį stebuklą“, ir moters emancipacijos istorija, ir parabolė apie Vokietiją, ir melodrama, kurioje Fassbinderis ir vėl reiškia savo begalinę pagarbą Sirko kūrybai.

„Berlynas. Aleksandro aikštė“ („Berlin. Alexanderplatz“, 1978–1980)
930 min. trunkantis serialas sukurta pagal Alfredo Döblino romaną „Berlynas. Aleksandro aikštė“. Tai mažo žmogaus odisėja didmiesčiu tapusioje Veimaro Respublikos sostinėje, kurią 1929 m. sukūrė rašytoju tapti svajojęs gydytojas. Romanas dažnai lyginamas su Jameso Joyce'o „Ulisu“ ir laikomas svarbiausiu vokiečių romanu apie didmiesčio gyvenimą. Tai įtaigus smulkių prekių, bedarbių, prostitučių, alfonsų ir vagių portretas. Kartu – ir įdomus audringo Vokietijos istorijos laikotarpio, kuris pasibaigė Hitleriui atėjus į valdžią, liudijimas. Fassbinderis garbino romaną

nuo pat paauglystės ir aiškino jame radęs „savo gyvenimo viziją“. Pagrindinis romano herojus Francas Biberkofas – tarsi nelaimingų, išduotų, bet idealistiškai nusiteikusių Fassbinderio personažų pirmtakas. Serialas pasakoja Franco Biberkovo istoriją, prasidedančią, kai jis paleidžiamas iš sunkių darbų kalėjimo, kur praleido ketverius metus. Biberkofas buvo įkalintas, nes įtūžio akimirką nužudė savo draugę Idą. Francas yra geros širdies, gali būti ramus, sentimentalus, bet gali tapti ūmus ir žiaurus. Dabar jis žengia į kunkuliuojantį didmiestį ir nori pradėti naują gyvenimą. Yra tik keli žmonės, kuriuos Francas tebelaiko savo draugais. Tai jo buvusi mergina, dabar – prabangi prostitutė Eva, jos suteneris Herbertas, jo mėgstamos smuklės savininkas ir ponias Bast, iš kurios jis nuomojasi kambarį. Francas negali rasti darbo, yra niekam nereikalingas, jį apgauna tas, kurį laikė savo draugu. Kaip ir ne viename ankstesniame filme, Fassbinderis priverčia žiūrovą patirti egzistencinį siaubą žiūrint į tai, kas vyksta ekrane.

„Lili Marlen“ („Lili Marleen“, 1981)
Pasakojimas apie dainininkę, kurią išgarsino abiejose Antrojo pasaulinio karo fronto pusėse skambėjusi daina. Filmą pagrindiniu tapo pirmosios dainos „Lili Marleen“ atlikėjos Lale Andersen memuarai. Veiksmas prasideda 1938-aisiais. Dainininkė Vili myli šveicarų muzikantą, kuris dažnai lankosi Vokietijoje, nes padeda pabėgti iš šalies žydams. Prasidėjus karui įsimylėjęliai išsiskiria. Vili daro karjerą, kai jos plokštelę su dainos įrašu pradeda groti vokiečių kareiviams skirta radijo stotis „Belgrad“. Vili prieš savo valią įtraukiama į politiką... Tai paskutinis bendras Fassbinderio ir Schygullos filmas.

„Veronikos Fos ilgesys“ („Die Sehnsucht der Veronika Voss“, 1982)
Paskutinis, nespaltvotas Fassbinderio filmas, pasirodęs dar jam esant gyvam, ir trečioji trilogijos apie pokarį dalis. Tai pasakojimas apie keistus sporto žurnalisto ir buvusios vokiečių kino žvaigždės Veronikos (prototipu tapo Sybille Schmitz) santykius. Žurnalistas Robertas sutiko nepažįstamąją tramvajaus stotelėje ir padėjo jai grįžti namo. Robertas skolina Veronikai pinigų, sužino, kad ji yra morfinistė, priklausoma nuo gydytojos Marianos, kuri ją išnaudoja. Kaip ir Billy Wilderis „Saulėlydžio bulvare“ (1950), Fassbinderis apmąsto išėjusią epochą ir pamirštos žvaigždės vienvatę.

PARENGĖ Ž. P.

Pabaisų laikas

Krėsle prie televizoriaus

Johno Krasinskio „Tylos zona“ (LNK, šiandakt, 19 d. 02.15) – siaubo filmas, perkeliantis į netolimą ateitį. Ebotų šeima gyvena uždaroje erdvėje – jų nuošali ferma atrodo lyg gyvybės sala neaiškos kilmės pabaisų terorizuojamoje teritorijoje. Ši erdvė susitraukia dar labiau, kai supranti, jog šeima iš namų persikėlė į klėties rūšį, kad į paviršių sklįstų kuo mažiau garsų. „Tylos zonoje“ daug tamsos, be kurios siaubo filmai neišsivaizduojami. Ir veikėjų nedaug – filmo pradžioje pabaisa sutraiško neklusnų mažąjį broliuką, bet tėvai ir du vaikai vis dar negali susidoroti su kaltės jausmu. Užteks tik kelių naujų motyvų, kad „Tylos zona“ taptų ne tik įtampos prisodrintu reginiu, bet ir gana metaforišku tikrovės komentaru. Galima pavydėti Krasinskiui sumanymo aiškumo: pabaisos nemato, jos reaguoja tik į garsą. Todėl siaubas filme didėja su kiekvienu garsu. Filmo veikėjai vaikšto basi smėliu išpiltais takeliais, vietoj lėkščių naudojami augalų lapais, kalbasi gestais. Įtampos prideda ir tai, kad duktė Regan (Millicent Simmonds) kurčia, o senas, nuolat tėvo taisomas klausos aparatas nelabai gali padėti orientuotis erdvėje. Dar labiau įtampą didina Evelyn (Emily Blunt) nėštumas: kūdikiui jau parengta karstėlį primenanti dėžė su dangčiu (kad sklįstų mažiau garsų). Paklausite, kur „Tylos zonoje“ slypi tas tikrovės komentaras. Krasinskis jį formuluoja aiškiai: ateitis

nebus paprasta, pabaisoms ir dabar vis dažniau pavyksta lengvai sugriauti įprastą pasaulį ir įbauginti žmones, o vienintelė išeitis yra šeima. Uždara, solidari, nesitikinti nieko iš kitų, pasikliaujanti tik savimi. Tik ji gali padėti apsiginti ne tik nuo pabaisų, bet ir nuo pasaulio. Bijau, kad to nesupranta visokių šeimos maršų organizatoriai ir jų gynėjai, patys labiau primenantys materializuotas liguistas pasąmonės pabaisas ir potencialius siaubo filmo personažus.

Sergio G. Sánchezo siaubo filmo „Šešėlių namai“ (BTV, 19 d. 23.55) veikėjai – taip pat uždarei gyvenanti šeima. Džeko mama su keturiais vaikais pabėgo iš Anglijos į JAV, gelbėdamasi nuo vyro psichopato. Jai mirus, vaikams kyla pavojus būti išskirtiems ir atsidurti prieglaudoje. Vienintelė išeitis – sulaukti, kol vyriausiajam Džekui sueis dvidešimt vieni ir jis galės tapti broliukų ir sėters globėju. Vaikai nepraneša apie motinos mirtį ir gyvena lyg atsiskyrėliai. Bet netrukus namuose pradeda dėtis keisti įvykiai. Vaikai sužino, kad name gyvena vaiduoklis, paslaptį susijęs su šeimos praeitimi.

Skeletais šeimos spintose dažnai užsiima psichoanalitikai, nors kartais, kaip, beje, ir „Šešėlių namuose“, paslapties giliai nereikia ieškoti. Kine juos išgarsino Alfredas Hitchcockas ir Woody Allenas. Žinoma, kiekvienas savaip. Bet juk psichoanalitikai – tokie dėkingi personažai, kad retas režisierius ar

režisierė nesusigundys įlipti į kino klasikų daržą. Justine Triet filmo „Sibilės vilionės“ („LRT Plius“, 24 d. 23.05) herojė – lyg du viename: Sibilė (Virginie Efira) yra ne tik psichoterapeutė, bet ir kūrybos krizės niekaip neįveikianti rašytoja. Todėl ji ir perkelia į knygą savo pacien-tės, pradedančios aktorės Madlen (Adèle Exarchopoulos), dvejones: Madlen yra nėsčia nuo garsaus aktoriaus (Gaspard Ulliel), gimdyti nenori, nes neteks vaidmens, bet nenori ir atsakyti kūdikio.

Triet grūstė prigrūdo į filmą daug madingų temų, klausdama, ar menininkas turi teisę parazituoti kitų žmonių paslapyse, #metoo vertų užuominų apie elgesį filmavimo aikštelėje, paskaitėlių apie literatūrą ir kino medijos prigimtį... Trumpai tariant, to neužtenka, kad filmas taptų išskirtinis, bet karštą vasaros vakarą kartais išgeri ir tokio neva intelektualaus limonado.

Nors gal verčiau dar kartą pasižiūrėti jau matytus, bet gyvą kiną kuriančių režisierių filmus. Kad ir italų režisierės ir scenaristės Alice Rohrwacher „Laimingąjį Ladzarą“ („LRT Plius“, 24 d. 21 val.), kuris sulaukė gana prieštaringų vertinimų, mat vienus nuvylė pernelyg paprastas filmo metaforiškumas, o kitus sužavėjo jo tapybiškumas ir magiškasis realizmas. 16 mm superjuostoje kurtas filmas pasakoja apie Dievo ir žmonių pamirštame Sicilijos kaimelyje gyvenantį Ladzarą, kurį išnaudoja ir

„Išdavikas“

baronienė, ir kaimiečiai. Šis italų neorealizmą verčiančios prisiminti pasakos veikėjas yra nuoširdžiausio gerumo įsikūnijimas. Rohrwacher pasakoja apie šiuolaikinę vergiją, panieką vargšams ir kapitalizmą.

Arba mano jau ne kartą rekomenduotą vieno didžiųjų italų kino kūrėjų Marco Bellocchio filmą „Išdavikas“ (LRT, šįvakar, 18 d. 22.25), kurio veiksmas apima maždaug 1960–2000 metus, o pagrindinis veikėjas – realus asmuo Tommaso Buscetta (Pierfrancesco Favino), Sicilijos „La Cosa Nostra“ narys, bene labiausiai prisidėjęs prie jos žlugimo. Kai kurie jį iki šiol vadina išdaviku, tačiau filmo pavadinimas atskleidžia, sakyčiau, ironišką režisieriaus požiūrį. Juk Buscetta sutiko liudyti prieš mafiją, jo žodžiais tariant, tada, kai pamatė, kad jo bendražygiai išdavė „Sicilijos vertybes“ ir pradėjo žudyti moteris, senius, vaikus, nes vieninteliu jų tikslu tapo pelnas. Bellocchio, žinoma, nepamiršta parodyti, kad mafija turėjo savo žmonių ne tik parlamente, bet ir aukščiausioje Italijos valdžioje.

Prisipažįstu, kad nuoširdžiai nesuprantu tų, kurie žavisi istorijomis apie karalius ir karalienes, princus ir princeses, nesvarbu, kuriame

amžiuje jie būtų gyvenę. Matyt, jaunystės susidomėjimas Didžiąja Prancūzijos revoliucija ir Apšvietos amžiaus idėjomis paliko neišdildomas žymes. Bet į Ruperto Gooldo televizijos filmą „Karalius Karolis Trečiasis“ („LRT Plius“, šįvakar, 18 d. 21 val.) užmesiu akį. Mėgstu alternatyvias istorijas, o ši kaip tik tokia: filmo herojus įžengia į sostą mirus mamai, ilgiausiai Angliją valdžiusiai Elžbietai II. Tai Shakespearo istorinių kronikų pastišas, o jo veikėjai kalba jambu. Bet kartu ir gana karti istorija, sulaukusi prieštaringų vertinimų ir kaltinimų netaktišku elgesiu bei skonio stoka.

Suprantama, kad ilgai laukęs galimybės įžengti į sostą Karolis III prikūrė daug šunybų, kad gerai pažįstami ir mūsų bulvarinės žiniasklaidos vartotojams karališkosios šeimos atstovai ir net princesės Dianos vaiduoklis filme sulaukė daug ironijos, bet, kita vertus, juk Vindzorai – neišsemiama scenaristų įkvėpimo mokykla. Nors gal jau atėjo laikas ir pasidomėti buvusios Kutuzovo aikštės gyventojais?

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Kronika

Kino naujienos trumpai

Mirė Rezo Gabriadzė

Birželio 6 d. eidamas aštuoniasdešimt penktuosius metus mirė rašytojas, teatro ir kino režisierius, dailininkas Rezo Gabriadzė. Jis buvo daugiau nei trisdešimtys filmų scenarijų autorius ar bendraautoris, parašė Georgijaus Danelijos filmų „Mimino“, „Neliūdėk!“, „Kin-dzadzaz“ scenarijus, kartu su Eldaru Šengelaja kūrė „Nepaprastą parodą“ ir „Keistuolius“. Šie filmai jau seniai yra tapę klasika. 9-ojo dešimtmečio pradžioje Gabriadzė įkūrė marionečių teatrą, kurio pastatas Tbilisio centre tapo viena miesto įžymybų. Kartu su teatru Gabriadzė lankėsi ir Lietuvoje. Jis kūrė spektaklius ne vienoje Europos šalyje, buvo daugybės premijų laureatas.

Natalie Portman ir Julianne Moore vaidins Toddo Hayneso filme

Natalie Portman ir Julianne Moore vaidins pagrindinius vaidmenis Toddo Hayneso („Kerol“) filme „May December“. Pasak režisieriaus, pavadinimo posakis apibūdina žmonių, tarp kurių didžiulis amžiaus skirtumas, santykius. Ne

Joanna Kulig ir André Holland seriale „The Eddy“

pirmos jaunystės Moore herojė Greisė kartu su daug jaunesniu vyru Džo rengiasi dukterų dvynių išleistuvėms, kai pas juos atvažiuoja aktorė Elizabet (Portman). Ji vaidins Greisę biografiniame filme ir nori geriau pažinti savo herojės prototipę, kuri išgarsėjo, kai romanas tarp jos ir dvidešimčia metų jaunesnio Džo atsidūrė pirmuosiuose bulvarinės spaudos puslapiuose. Apie romaną kalbėjo visi, nes tada toks amžiaus skirtumas buvo neįprastas. Tačiau Elizabet atvykimas sugriauš šeimos idilę. Pasak filmo kūrėjų, jie nori patyrinėti, ar galima suprasti kito žmogaus jausmus.

Joanna Kulig vėl filmuojasi JAV

Po Paweł Pawlikowskio filmo „Šaltasis karas“ išgarsėjusi Joanna Kulig vaidins naujame amerikiečių

režisierės Rebeccos Miller filme „She Came To Me“. Tai bus komedija apie skirtingų kartų santykius. Tarp filmo, kurio veiksmas vyks Niujorke, veikėjų – kūrybinę krizę išgyvenantis kompozitorius, įsimylėję paaugliai ir moteris, turinti viską, išskyrus meilę. Kulig partneriai šiame filme bus Anne Hathaway, Marisa Tomei, Matthew Broderickas, Taharas Rahimas. Filmavimas prasidės rudenį.

Jevgenijus Mironovas vaidins Michailą Gorbačiovą

Jevgenijus Mironovas vaidins pagrindinį vaidmenį seriale „Gorbačiovas“. Serialo filmavimas suplanuotas ateinančių metų pavasarį, premjera – 2023 metais. Planuojama 20 serijų. Raisą Gorbačiovą vaidins Čulpan Chamatova. Abu aktoriai jau vaidino Gorbačiovus

Maskvos Nacijų teatro spektaklyje. Pats būsimo serialo herojus taip pakomentavo pranešimą: „Man svarbu, kad būtent Mironovas ir Čulpan Chamatova, kuri fantastiškai panaši į Raisą Maksimovną, perkels jų sukurtus personažus į ekraną. Pasitikiu aktoriais, gerai juos pažįstu, jie puikūs aktoriai ir gilūs žmonės.“

Matthew McConaughey sieks politiko karjeros?

Amerikiečiai jau turėjo prezidentą aktorių Ronaldą Reaganą, Kalifornijos gubernatorių buvo Arnoldas Schwarzeneggeris. Dabar kalbama, kad Matthew McConaughey svarsto, ar ateinančiais metais dalyvauti gimtojo Teksaso gubernatoriaus rinkimuose. Aktorius nei neigia, nei patvirtina tokių pranešimus, bet žinoma, kad jis skambino įtakingiems Teksaso politikams, klausdamas, ar sulauktų jų paramos. McConaughey nepriklauso jokiai partijai ir sako, kad jo požiūris į politiką agresyviai centristinis. Jis žada susitikti su kiekvienu, bet tik kelio viduryje, nes bijo kraštutinumų.

Priešingai nei Reagano, kuris buvo prastas aktorius, atveju, Holivudas su tokiau McConaughey sprendimu sunkiai susitaikytų. Aktorius išgarsėjo prieš trisdešimt metų ir sukūrė kine ne vieną įsimintiną

vaidmenį. Vaidino garsiausių režisierių filmuose, o už AIDS sergančio kaubojaus vaidmenį Jeano-Marco Vallée filme „Dalaso klubas“ („Dallas Buyers Club“, 2013) pelnė „Oskarą“.

Aktorius yra Teksaso patriotas, remia naują futbolo komandą „Austin FC“, dėsto Teksaso universitete, užsiima visuomenine veikla ir labdara. Vienas Teksaso demokratas taip apibūdino McConaughey šansus: „Jis jaunas, gražus, išmintingas ir turi truputį beprotybės. Tai yra Teksasas. Mėgstame tokius žmones.“

Kaip kvepia animacinių filmų veikėjai

Rusijos animacinių filmų studija „Sojuzmultfilm“ ką tik atšventė 85-ąsias įkūrimo metines. Kartu su parfumerijos firma „Biblioteka Aromatov“ studija išleido kvepalus populiarių sovietinių animacinių filmų motyvais. „Kūlverstukas“ kvepia apelsiniais, „Mažylis ir Karlsonas“ – bandelėmis ir aviečių uogiene, „Rūgpienių kaimas“ – ryto rasa, „Ežiukas rūke“ – tirštu rūku, „Liūtukas ir vėžlys“ – vasaros diena, „Na, palauk!“ kvapas turi priminti linksmybes ir gaudynes, o „Mikė Pūkuotukas“ dvelkia „teisingu“ medumi Triušio urvelyje. Kvepalai kainuoja maždaug 23 eurus.

PARENGĖ Ž. P.

Parodos

VILNIUS

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji“ (Vladimiro Tarasovo dovanota kolekcija) Michaelo Rakowitziaus paroda „Nematomo priešo būti neturėtų (G salė)“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Pranciškus Smuglevičius. Nuo antikinės Romos iki Vilniaus universiteto“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

Menininkų grupės „Baltos kandys“ paroda „Rytai Vakaruose“

Paroda „Balsuojanti tauta – tautos balsas. Šveicarų balsavimo plakatai nuo 1918 m. iki šių dienų“

nuo 19 d. – Eglės Ridikaitės tapybos paroda

„link“

Lietuvos diasporos dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Paroda „Nežinomas Jurkūnas. Sedūnai–Leningradas, 1895–1938“

Vaclovo Rato (1910–1973) grafikos kūrinių paroda „Vaclovas Ratas. Anapus pusiaujo“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Arsenalo g. 1

Masinių trėmimų pradžios 80-osioms metinėms skirta paroda „Negalėjau neparasyti“: pasakojimas apie tremtį“

Senasis arsenalas

Arsenalo g. 3

Paroda „Lyngby kirvis: 13 000 metų garantija“

Paroda „Ar galima šnekėtis man su jais?“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Paroda „Ką slepia sarkofagas: Senovės Egipto mumijų tyrimai“ Arūno Baltėno fotografijų paroda „Darbai ir gyvenimai“

Gedimino pilies bokštas

Arsenalo g. 5

Penktoji respublikinė konkursinė paroda „Primityvioji tapyba“ Monikos Bičiūnienės premijai laimėti

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20 / 18

Paroda „Nuo titnago iki parako: ginklai amžiams bėgant“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Kazio Varnelio bažnyčių interjerų piešinių paroda „Begalybės link“ Paroda „Knygos menas: gražiausios 2020 metų Lietuvos ir Čekijos knygos“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Dr. Prano Kiznio paveikslų galerija

Vieno šedevro tarptautinė paroda „Šlovin-gas, didis ir neregėtas įvykis: 1611 m. Mas-kvos caro priesaika“

Vieno šedevro tarptautinė paroda „Kuni-gaikščio Boguslavo Radvilos portretas“

iki 20 d. – paroda „Istorija ir atmintis, Ro-mano Borisovo akvarelės“

iki 20 d. – paroda „Kariauti pratusi tauta. Lietuvių karinis elitas XIII–XIV a.“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „Sakralusis Vilnius: piligrimų ke-lias nuo Aušros vartų iki Kalvarijų“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Paroda „Sunkus amžius. Szapocznikow – Wajda – Wróblewski“

Rūtos Spelskytės grafikos darbų paroda

„Tylaus kalbėjimo metodai“

Paroda „Ežeras pilnas žvaigždžių“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

iki 27 d. – paroda „Nuo mėsinės iki muzie-jaus. Vieno namo istorija“

Šiuolaikinio meno centras

Vokiečių g. 2

14-oji Baltijos trienalė

A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“

Dominikonų g. 15

Dailininkų Tamošaičių kūryba

XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

Paroda „Vytautas Jurkūnas (1910–1993).

Grafikas su fotokamera“

Gedimino Prancūkno fotografijų paroda

„Per visą žvilgsnį“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

Vytauto Kumžos personalinė paroda „Per-mainingas būvis“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

iki 19 d. – Vilniaus dailės akademijos fo-tografijos ir medijos meno bei animacijos bakalauro ir magistro programų darbų paroda „O ką, jeigu?“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

Monikos Radžiūnaitės kūrybos paroda

„Apstybės / Superfluitates“

Šv. Jono gatvės galerija

Šv. Jono g. 11

Astos Vasiliauskaitės skulptūrų ir piešinių paroda „Tik tak“ Ernestos Balnytės mozaikos ir garso insta-liacija „Mirties triukšmas“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

Scenografijos ir teatro dailės paroda

„Navigacija“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1 / 13

Mariaus Jonučio paroda „Kaimo pasaka“

Pylimo galerija

Pylimo g. 30

iki 26 d. – Justinos Adomavičienės tapyba

(AV17) galerija

Totorių g. 5

Kristel Saan (Estija) personalinė paroda

„Rojus – aš jau išėjau ir grįžau“

Vilniaus Kūdrų parke – skulptūrų paroda

„Belaukiant“ (Danas Aleksa, Jonas Aničas, Algis Kasparavičius, Tauras Kensminas, Mindaugas Navakas, Rimantas Milkintas, Rafal Piesliak, Mykolas Sauka, Marija Šni-paitė ir Vladas Urbanavičius)

Galerija „Kunstkamera“

Ligoninės g. 4

Daliutės Onos Matulaitės paroda „Buvau į Lietuvą išėjus…“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Audriaus Gražio ir Henriko Gulbino paroda „Maži dideli dalykai 1998–2021“

Tatjanos Kazimierėnienės paroda „Ofortai. Gamtos motyvai“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

iki 27 d. – paroda „33 žingsniai. 1957–1990 m. Lietuvos kino studijos vaidybiniai filmai“

Paroda „Laisvas kinas: 1990–2020“

Paroda „Auksinis Lietuvos teatro, muzikos ir kino 30-metis“, iš Vytauto Petrulio (JAV) kolekcijos „Mažosios kino kameros“ Algimanto Puipos tapybos paroda „Susapnuoti peizažai III“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

Godos Lukaitės ir jos mokinių, Vilniaus vaikų ir jaunimo dailės mokyklos suaugu-siųjų grupės, tapybos paroda „Gyvybė“ iš ciklo „Šiandien aš“

Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10 / 2

Paroda „Kitokia Gurlitt“

Adasos Skliutauskaitės kūrinių paroda

„Piešiniai be pavadinimų“

Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus

Pamėnkalnio g. 12

Holokausto ekspozicija

Vlado Vildžiūno galerija

Lobio g. 6 A

Teodoros Jurčytės paroda „Atminties er-dvės arba vidus apie kurį nežinojau“

Galerija-studija RA

Pranciškonų g. 8

Miniatiūrų paroda „Pasaulis kitaip“

„Gobis / Lauko ekspo“

Gedimino pr. 13

iki 27 d. – Igno Egidijaus Talmanto kerami-kos darbų paroda „Keramika“

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Malvinos Jelinskaitės fotografijų paroda

„Ex nihilo. Atsitiktinai ir paradoksaliai“

Paroda „Rari, rarissimi e piccole curiosità“

A. Mickevičiaus viešoji biblioteka

Trakų g. 10

Paroda „Teatro iškilieji: Jonas Jurašas ir Aušra Marija Sluckaitė-Jurašienė“

„Tech Arts“ galerija

Vaidilutės g. 79

14-ąją Baltijos trienalę lydinti tarptautinė grupinė paroda „Bekūnis autoritetas“

Stasio Vainiūno namai

A. Goštauto g. 2

Ramūnės Lebedytės, Viktorijos Gatavynai-tės, Dalės Dubonienės, Birutės Želvytės, Irenos Antaninos Suveizdienės, Silvanos Hacking, Viktorijos Juškienės, Rūtos Eidu-kaitytės, Romantės Ušpalienės, Valentino Živilės Vasiliauskienės, Danguolės Brin-kytės Stasio Vainiūno namams dovanotų darbų paroda

„The Room“ galerija

Polocko g. 17

Ievos Martinaitytės-Mediodios tapybos paroda „Ledo jūra“

Galerija „Trivium“

Vitebsko g. 21, kultūros komplekse „Sodas 2123“

Sigitos Maslauskaitės-Mažylienės paroda „Grumstai, dumblas, lipalas ir molis“

Projektų erdvė „Swallow“

Vitebsko g. 23

Tomaszo Kowalskio (Lenkija) personalinė paroda „Putų miestas“

AP galerija

Polocko g. 10

Donato Pirstelio paroda „Aletheia“

„Editorial“ projektų erdvė

Latako g. 3

14-osios Baltijos trienalės „Nesibaigian-čios kovos“ dalis: suomių menininkės Anni Puolakka paroda „Maitinimas“

Galerija „Art Compensa“

Kernavės g. 84

„Art Compensa“ kolekcijos paroda „Compensa“

VDA ekspozicinė erdvė „Kreatoriumas / Meno krosnys

Maironio g. 6

nuo 18 d. – Eimučio Markūno paroda

„…Ir jie išvengė tamsos svorio“

GODÒ galerija

Malūnų g. 6A–12

Tarptautinė tarpdisciplininio meno paroda „Dead Social“: Bolim Jeon (P. Ko-rėja), P Mulligan (D. Britanija), Birutė Nomeda-Stankūnienė (Lietuva), Anna Salmane (Latvija), Monika Barbara Srodon (Lenkija), Ruth Waters (D. Britanija)

„Contour Art Gallery“

Subačiaus g. 85

Aktorių Jolantos Dapkūnaitės ir Arūno Sakalausko kuruojama vizualaus meno paroda „Pasikartojimai“

KAUNAS Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

M.K. Čiurlionio tapybos ir grafikos darbai Ekspozicija „Lietuvos dailė XIV–XIX a.“ Paroda „3 x 9 = XXVII: Knygos mėgėjų draugijai – 90“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Paroda „Tarp dangaus ir jūros II. Kuršių nerija sovietmečio Lietuvos dailininkų kūriniuose“

Romualdo Požerskio fotografijų paroda

„Kauno menininkai ir mūzos“

Lietuvos ir Prancūzijos dailininkų paroda

„Žmogus ir Žuvis“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

V. Putvinskio g. 64

Serenos Pečiūnaitytės grafikos darbų paroda „Velnias iš gamtos“ Paroda „Antanas Žmuidzinavičius (1876–1966). Retrospektyva“, skirta dailininko 145-osioms gimimo metinėms

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

Vydūno al. 2

Rymanto Penkausko ir Antano Andziulio paroda „Atminties ženklai“

Istorinė Lietuvos Respublikos Prezidentūra

Vilniaus g. 33

Paroda „Patikėta atmintis: žmonės, daiktai ir jų istorijos“

Paroda „Atiduok, ką privalai: 1920–1940 metų Lietuvos Respublikos valstybiniai apdovanojimai“

Paroda „100 reikšmingiausių Pirmosios Lie-tuvos Respublikos įvykių (1918–1940 m.)“

Maironio lietuvių literatūros muziejus

Rotušės a. 13

Paroda „Leiskit pranešti, man jau 100 metų!“, skirta Jaroslavo Hašeko romano „Šauniojo ka-reivio Šveiko nuotykiai“ išleidimo 100-mečiui Paroda „Į kelionę su Baliu Sruoga“ „Štai kaip mes čia gyvenome (1947–1993 m. plakatai)“

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

Rimanto Plungės fotografijų ir videografi-jos paroda „Reverse 21“ Marijonos Sinkevičienės tekstilės darbų paroda „Laiškai“

Kauno fotografijos galerija

Vilniaus g. 2

iki 27 d. – Joano Fontcubertos paroda „Isto-rijos krizė“

Lietuvos švietimo istorijos muziejus

Vytauto pr. 52

iki 23 d. – Ginto Banio tapybos darbų paroda „Rytoj“

Vijolės Gailės tapybos darbų paroda

„Kai galėsiu“

Kauno IX forto muziejus

Žemaičių plentas 73

Paroda „Istorijos lūžiai. Vietos atspindžiai“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano

Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Vytauto Valiaus paroda „Jausti savo žemę…“

KKKC parodų rūmai

Didžioji Vandens g. 2

nuo 18 d. – Lietuvos architektų sąjun-gos Klaipėdos apskrities organizacijos (LASKAO) paroda „Klaipėdos architektūra 2020 | Laikinas grožis“ nuo 18 d. – SETP Stanikas (Svajonė ir Pau-lius Stanikai, Lietuva / Prancūzija) paroda „Jūros / Les Mers“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

Zitos Inčirauskienės retrospektyvinė paroda „Nauja – tai užmiršta sena“

Laikrodžių muziejus

Fotografijos galerija <i>Vasario 16-osios g. 11</i> Jaunųjų fotografų plenero paroda „Uždaros teritorijos: tėkmėje“					
DRUSKININKAI M.K. Čiurlionio memorialinis muziejus <i>M.K. Čiurlionio g. 35</i> iki 25 d. – Alfonso Šuliausko paroda V.K. Jonyno galerija <i>Turistų g. 9</i> Virginijaus Sutkaus paroda „Susitikimai“					
PALANGA Palangos gintaro muziejus <i>Vytauto g. 17</i> Gintaro ekspozicija „Nuo gintaro susidarymo iki unikalių šiuolaikinių gintaro dirbinių“ Raudondvario grafo Benedikto Henriko Tiškevičiaus istorinių fotografijų paroda „Nenuilstamos horizonto paieškos, arba Ke-liautojo dienoraštis“ iš LNDM rinkinių <i>Koplyčios parodų salėje</i> – Vitos Pukštaitės-Bružės paroda „Po saule“ Antano Mončio namai-muziejus <i>S. Daukanto g. 16</i> Fotografijų parodos: „Antanas Liutkus (1906–1970). Antanas Mončys Prancūzijoje“ ir „Antanas Liutkus (1906–1970). Palanga (1937–1938)“ Antano Mončio vaikų Sabinos, Jean-Christophe ir Andreas kūrybos paroda „Generacija“ Palangos burmistro Jono Šliūpo muziejus <i>Vytauto g. 23a</i> Petro Repšio grafikos darbų paroda „Pasi-kalbėjimai su savimi“ Palangos vasaros skaitykla <i>Vytauto g. 72</i> Paroda „Palanga. Šimtmečio interpretacijos“ Jokūbo Zovės kaligrafijos paroda					
NERINGA Kuršių nerijos istorijos muziejus <i>Pamario g. 53</i> Paroda „Pajūrio akmens amžiaus keramika“					
JUODKRANTĖ Pamario galerija <i>L. Rėzos g. 3</i> Nomedos Saukienės kūrybos retrospektyva					
TRAKAI Galerija „Fojė“ <i>Vytauto g. 69</i> Elmos Šturmaitės akvarelių paroda „Nau-jas <i>aqua</i> dialogas“ Užutrakio dvaro vežiminė / karietinė <i>Užutrakio g. 12A</i> Arvydo Kašausko, Danieliaus Rusio, Liu-dos Stankevičienės, Vido Drėgvos, Pauliaus Juškos, Skaistės Verdingytės, Rimvydo Mu-levičiaus ir Arturo Aliuko piešinių paroda „Figura Metaphisica“					
KUDIRKOS NAUMIESTIS Vinco Kudirkos muziejus <i>V. Kudirkos g. 29</i> Paroda „Aukso žiedą dovanujo...“					
VILKAVIŠKIO RAJ. Jono Basanavičiaus gimtinė <i>Ožkabalių I k., Gimtinės g. 17</i> iki 24 d. – skulptūrinių paukščių paroda					
RUMŠIŠKĖS Lietuvos liaudies buities muziejus, Aristavelės dvaras <i>L. Lekavičiaus g. 2</i> Paroda „Nepaprasto teatro nepaprasta is-torija. Viskas apie Mataičių teatro spektaklį „Scenos vaizdeliai“					
Spektakliai	VILNIUS Lietuvos nacionalinis operos ir baletو teatras 25–27 d. 21.30 <i>Valdovų rūmų Didžiojame kieme</i> – G. Puccini „BOHEMA“. Rež. D. Ibel-hauptaitė, muzikos vad. ir dir. R. Šumila, dir. J. Geniušas, scenogr. D. Bird, kost. dail. J. Statkevičius, šviesų dail. L. Kleinas, A. Sta-siulis, choro meno vad. Č. Radžiūnas Valstybinis jaunimo teatras 23 d. 18.30 – D. Wassermano „SKRYDIS VIRŠ GEGUTĖS LIZDO“. Rež. V. Griško Vilniaus mažasis teatras 18 d. 17.30, 20.10 – N. Vorožbit „SAŠA, IŠNEŠK ŠIUKŠLES“. Rež. S. Žirkovas (Ukraina), kompozitorius B. Lysenko (Ukraina). Vaidina N. Būtytė, M. Polikevi-čiūtė, T. Stirna 18 d. 19 val. – „PITERIS PANAS“ (pagal J.M. Barrie „Piterį Peną“). Rež. A. Lunskytė-Yildiz, kostiumų dail. D. Katkus, choreogr. G. Šmigelskytė. Vaidina D. Ciunis, V. Rau-baitė, A. Dapšys, I. Šepetkaitė, M. Vaitiekū-nas, T. Kliukas, V. Ramanauskaitė, A. Šinkūnas Vilniaus teatras „Lėlė“ 18 d. 18, 18.30, 20, 20.30 val. – Garso patir-tis Vilniaus gete „Glaistas“	profesionalams ir mėgėjams. Lekt. A. Ca-pousizi (Graikija) 22, 25 d. 18 val. – PREMIJERA! „PYKŠT POKŠT TRATATA“. Rež. M. Klimaitė, choreogr. P. Soutou (Graikija). Vaidina A. Jucius, K. Švenčionytė	Koncertai	Vilniaus festivalis 2021 „Ketvirtoji dimensija“ 18 d. 17 ir 19 val. <i>Filharmonijos Didžiojoje sa-lėje</i> – „Nuo Bacho iki Glasso“. Lietuvos na-cionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistas S. Krylovas (smuikas; Rusija, Italija). Dir. V. Kaliūnas. Programoje Ph. Glasso, S. Rachmaninovo kūriniai 20 d. 19 val. <i>Filharmonijos Didžiojoje saleje</i> – „Hommage a Ąstor“. Martynas Levickis ir saksofonų kvartetas „Signum“. Ąstoro Piazzollos 100-mečiui. M. Levic-kis (akordeonas), saksofonų kvartetas „Signum“ (Vokietija): B. Kemperle (sopra-ninis saksofonas), H. Arakelyanas (altinis saksofonas), A. Lužaras (tenorinis sakso-fonas), G. Bellarosa (baritoninis saksofo-nas). Programoje J.S. Bacho, R. Galliano, F. Angelis, A. Ginasteros, Ą. Piazzollos, M. Camilo kūriniai 22 d. 19 val. <i>Filharmonijos Didžiojoje sa-leje</i> – Vilniaus festivalio pabaigos koncertas. „Likimo simfonija. Beethoveną interpre-tuoja LNSO, M. Pitrėnas ir M. Rubackytė“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Solistė M. Rubackytė (fortepijonas; Lietuva, Prancūzija, Šveicarija). Dir. M. Pitrėnas. Programoje A. Malcio „Žinia“ simfoniniam orkestrui (2021, premjera. Skiriama Ludwi-gui van Beethovenui), L. van Beethoveno koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 5 Es-dur („Imperatoriškasis“), op. 73; Simfo-nija Nr. 5 c-moll („Likimo“), op. 67 Lietuvos nacionalinė filharmonija 19 d. 19 val. <i>Druskininkų Švč. Mergelės Ma-rijos Škaplierinės bažnyčioje</i> – Valstybinis Vilniaus kvartetas, A. Apšega (baritonas). Programoje G.F. Händelio, M. Ravelio, M.K. Čiurlionio, J. Karnavičiaus, A. Raudo-nikio, J. Naujaliao kūriniai 23 d. 18 val. <i>Senosios Varėnos Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje</i> – II sakralinės muzikos festivalis „Su Palaimintuoju Teofiliumi 2021“. Koncertas „Antonio Vivaldi muzikos ekspresijos“. Kamerinės muzikos ansam-blis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris). Solistai R. Beinaris (obojus), L. Beinaris (obojus), R. Grakauskaitė (smui-kas). Programoje A. Vivaldi kūriniai 26 d. 19 val. <i>Marijampolės Šv. arkangelo My-kolo bažnyčioje</i> – VII festivalis „Šv. Jurgio meno sezonas“. Lietuvos kamerinis orkes-tras, valstybinis choras „Vilnius“ (vyr. dir. A. Dambrasukas). Dir. M. Pitrėnas. Progra-moje F.H. Mendelssohno oratorija „Nach Bildern der Bibel“	VILNIUS Vilniaus kongresų rūmai 19 d. 19 val. – PREMIJERA! G. Puccini opera „Vilisės“. Solistai K. Bontė (sopranas), E. Montvidas (tenoras), V. Juozapaitis (bari-tonas), Kauno valstybinis choras (vad. R. Šervenikas), Lietuvos valstybinis simfoni-nis orkestras. Dir. G. Rinkevičius 26 d. 19 val. – koncertas „Davidas Geringas: violončelininkas ir dirigentas“. Solistas D. Geringas (violončelė), Lietuvos valsty-binis simfoninis orkestras. Dir. D. Geringas. Programoje R. Schuberto, W.A. Mozarto, L. van Beethoveno kūriniai

Savaitės filmai

Blogos pasakos ****

Niūrus pasakojimas apie Romos priemiestyje gyvenančias šeimas. Pernai Berlyno kino festivalyje „Sidabriniu lokiu“ už geriausią scenarijų apdovanoti broliai Damiano ir Fabio D’Innocenzo rodo, kaip tėvų sadizmas, motinų pasyvumas ir vaikų pyktis atveda visus prie katastrofos. Vaidina Elio Germano, Barbara Chichiarelli, Gabrielis Montesi, Maxas Malatesta, Justinas Korovkinas. (Italija, Šveicarija, 2020)

Enfant terrible ****

Oskaro Roehlerio biografinio filmo herojus – Raineris Werneris Fassbinderis. Kai dvidešimt dvejų metų jaunuolis debiutavo teatre, niekas neįsivaizdavo, kad jis taps vienu svarbiausių pokario Vokietijos kino kūrėjų, o jo filmai bus rodomi svarbiausiuose festivaliuose. Radikalios Fassbinderio pažiūros, gyvenimo būdas ir filmai sukėlė ne vieną skandalą. Roehlerio filmo veiksmas rutuliojasi tarp pabrėžtinai sąlygiškų dekoracijų. Jos turi sufleruoti, kad Fassbinderio gyvenimas buvo lyg spektaklis. Tačiau Roehlerio spektakliui stinga gyvybės, personažai redukuoti iki poros bruožų, o istorija į jį įsiveržia tik iš televizoriaus ekrano, nors Fassbinderis buvo politiškai angažuotas menininkas. Fassbinderio gyvenimas rodomas kaip nesibaigianti degradacija: alkoholis, narkotikai, meiluzių ir artimų bendradarbių žeminimas, prievarta, manipuliacijos... Tai vis labiau formą prarandancio vyro margu kostiumu (Oliver Masucci) nuoseklus ritimasis žemyn ir mirtis, sulaukus trisdešimt septynerių, nuo narkotikų perdozavimo ir begalinio nuovargio, – Fassbinderis sukūrė 44 filmus. Taip pat vaidina Hary Prinzas, Eva Mattes, Katja Riemann. (Vokietija, 2020)

Kruela ***

Filmas pasakoja žiaurios ir bjaurios kailinių gerbėjos Kruelos de Mon, kadaise populiaraus filmo apie dalmatinus veikėjos, priešistorę ir nukelia į 8-ojo dešimtmečio Londoną, kur vyksta pankroko revoliucija. Estela – kūrybinga mergina, siekianti išgarsėti savo projektais. Ji susidraugauja su jaunais vagiškais ir kartu su jais gyvena Londono gatvėse. Vieną dieną Estelos talentu susidomi mados legenda – baronienė fon Helman. Susitikusi su ja, Estela atsidurs blogio pusėje ir taps keršto siekiančia Kruela. Pagrindinius vaidmenis Craig Gillespie filme sukūrė Emma Stone ir Emma Thompson. (JAV, 2021)

Kurjeris ****

7-ojo dešimtmečio pradžioje įtampa tarp JAV ir SSRS pasiekė apogėjų, kilo trečiojo pasaulinio karo grėsmė. Kaip tik tada Londono verslininkas Grevill’eas Wynne’as gavo iš CŽV ir britų žvalgybos pasiūlymą užmegzti ryšius su aukšto rango sovietų karininku, žinančiu slaptus Maskvos planus. Pirmoji kelionė į Maskvą kainuoja Grevilui daug nervų, bet baigiasi gerai. Netrukus sovietų žvalgyba sužino, kad kariuomenės viršūnėje veikia šnipas... Dominico Cooke’o filmo pagrindu tapo GRU pulkininko Olego Penkovskio istorija. Pulkininką suvaidino Merabas Ninidzė, jo ryšininką – Benedictas Cumberbatchas. (D. Britanija, JAV, 2021)

Šarlatanas *****

Čekijoje kurtas Agnieszkos Holland filmas pasakoja Jano Mikolášeko, samokslie gydytojo, kurio šlovė peržengė gimtosios Čekijos ribas, istoriją. Komunistų kalėjime melagingai apkaltintas filmo herojus laukia teismo. Iš jo prisiminimų iškyla prieštaringas ypatingais gebėjimais apdovanoto žmogaus, kuris sugeba pasinaudoti talentu savo ir kitų naudai, portretas. Patvirtinta tikslių diagnozių šlovė tarsi iškelia Mikolášeką virš politikos ir santvarkų. Jis vienodai gerai tarnauja ir paprastiems žmonėms, ir naciams bei komunistams. Atsidavęs savo misijai Mikolášekas ilgam tampa neliečiamuoju ir ignoruoja istorines aplinkybes. Ar tai konformizmas, ar greičiau ištikimybė pašaukimui, susižavėjimo, pripažinimo, valdžios poreikis? Jis pats apibrėžia savo moralės normas. Tačiau nuo jaunų dienų Mikolášeką lydi ir sąžinės priekaištai. Jie nebūtinai susiję su meile asistentui, bet jūdvių ryšys filme taps ir laisvės aktu. Tad ir šis Holland filmas yra dar vienas klausimas apie laisvę ir jos ribas. (Čekija, Airija, Slovakija, Lenkija, 2020)

Tėvas ****

Mažas Serbijos miestelis. Atsidūrusi ties skurdo ir bado riba, jauna moteris nusižudo. Du jos vaikus socialinės tarnybos atima iš vyro, nes paprastas juodadarbis nesugebės jų išmaitinti. Atgauti vaikus tėvas galės tik įrodęs savo finansinę nepriklausomybę. Tačiau, nepaisant visų Nikolos (Goran Began) pastangų, korumpuotoje bendruomenėje jis negali vaikų susigrąžinti. Tada Nikola nusprendžia pėsčias eiti į Belgradą ir prašyti ministro pagalbos. Srdano Golubovičiaus filmas sulaukė ne vieno tarptautinio kino festivalio dėmesio. (Kroatija, Prancūzija, Vokietija, Bosnija ir Hercegovina, Serbija, 2020)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

18–20, 24 d. – Lemtingas posūkis: mirties pamatas (Vokietija, JAV, D. Britanija) – 13.30, 17.15, 20, 21.45; 21–23 d. – 15.20, 18.10, 20.20, 20.50
18–20, 24 d. – Žudiko žmonos asmens sargybinis (D. Britanija, JAV) – 13, 18.50, 21.35; 21–23 d. – 18.50, 21.35
18–20, 24 d. – Polis (Prancūzija) – 12.15, 17.45; 21–23 d. – 17.45
18–20 d. – Žose, tigras ir žuvis (Japonija) – 14.45, 20.15; 21–23 d. – 15.05, 20.40; 24 d. – 14.45, 15.05, 20.15, 20.40
18–20 d. – Krepšinio evangelija pagal Šarą (rež. V. Mačiulis) – 15.45, 18.15; 21–23 d. – 16.30, 18.50; 24 d. – 15.45, 16.30, 18.15, 18.50
22 d. – Greiti ir įsiutę 9 (JAV, Vokietija) – 20.30
18, 20, 24 d. – Sapnų kūrėjai (Danija) – 11.15; 22 d. – 15 val.
19 d. – Skūbis Dū! (JAV, D. Britanija, Kanada) – 11.15; 21, 23 d. – 15 val.

Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt

Forum Cinemas Akropolis

18–21, 23, 24 d. – Žudiko žmonos asmens sargybinis (D. Britanija, JAV) – 12.20, 15.20, 18.30, 21.20; 22 d. – 12.20, 15.20, 18.30, 21.55
18–24 d. – Žose, tigras ir žuvis (Japonija) – 10.15, 14.30, 20.50
Lemtingas posūkis: mirties pamatas (Vokietija, JAV, D. Britanija) – 15.05, 18.50, 20.30
Polis (Prancūzija) – 10.45, 13.20, 15.50
Krepšinio evangelija pagal Šarą (rež. V. Mačiulis) – 11.30, 18.40
22 d. – Greiti ir įsiutę 9 (JAV, Vokietija) – 18.30
18, 20, 22, 24 d. – Lesė grįžta (Vokietija) – 10.30
19, 21, 23 d. – Šuns tikslas 2 (Kinija, Indija, Honkongas, JAV) – 10.30

Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt

Skalvija

18 d. – Blogos pasakos (Italija) – 20.15
19 d. – Vasara ’85 (Prancūzija) – 16.45
20 d. – Meinstrymas (JAV) – 16 val.; 24 d. – 21 val.
20 d. – Dar po vieną (Danija, Nyderlandai, Švedija) – 20 val.
19 d. – Formanas prieš Formaną (dok. f., Čekija, Prancūzija) – 18.45
24 d. – Neišskiriami (Švedija, Danija, Norvegija) – 17 val.
23 d. – Šarlatanas (Čekija, Airija, Slovakija, Lenkija) – 20.50
„Laisvas kinas (1990–2020)“: filmų programa
23 d. – Prieš parsikrendant į žemę (dok. f., rež. A. Matelis) – 19.30
Kino maištininkai: Višgrado Naujoji banga
18 d. – Saulė tinkle (Slovakija) – 18 val.
19 d. – Filmas apie meilę (Vengrija) – 20.30
20 d. – Gaisrininkų puota (Čekoslovakija, Italija) – 18 val.; 24 d. – 19 val.
20 d. – Krudžiai 2: naujasis amžius (animacinis f., JAV) – 14 val.

Pasaka

18 d. – Žose, tigras ir žuvis (Japonija) – 18.15; 20 d. – 16, 14.30; 24 d. – 18 val.
18 d. – Tylos zona 2 (JAV) – 20.30; 20 d. – 18.15; 23 d. – 18.15
18 d. – Tėvas (Kroatija, Prancūzija, Vokietija, Bosnija ir Hercegovina, Serbija) – 18.30; 21 d. – 18 val.; 23 d. – 18.30; 24 d. – 18.15
18 d. – Meilės reikalai (Prancūzija) – 20.45; 19 d. – 21 val.; 20 d. – 20.15; 22 d. – 20.15; 24 d. – 20.30

„Tėvas“

18 d. – Vasara ’85 (Prancūzija) – 18.45; 19 d. – 16.15; 20 d. – 15.45
18 d. – Perspektvyi mergina (D. Britanija, JAV) – 21 val.; 19, 23 d. – 18.30
18 d. – Žmonės, kuriuos pažįstam (rež. T. Smulkis) – 18 val.; 19 d. – 16.30; 20 d. – 19.15; 22 d. – 18 val.; 23 d. – 20.45; 24 d. – 20.15
18 d. – Dar po vieną (Danija, Nyderlandai, Švedija) – 20.15; 19 d. – 21.15; 20 d. – 16.45, 20.15; 21 d. – 20.15; 23 d. – 20.45; 24 d. – 18 val.
19 d. – Ilga istorija trumpai (Australija) – 19 val.; 20 d. – 20.30
19 d. – Triušis Piteris 2. Pabėgimas (Australija, Indija, JAV, D. Britanija, Kanada) – 16 val.
19 d. – Kruela (JAV) – 18.15; 23 d. – 18 val.; 24 d. – 20.30
19 d. – Holivudo afera (JAV) – 20.45
20 d. – Polis (Prancūzija) – 15.30
20 d. – Šarlatanas (Čekija, Airija, Slovakija, Lenkija) – 17.45
20 d. – Mūsų pirmosios atostogos (Prancūzija) – 18 val.
23 d. – Nes jai labai rūpi (JAV, D. Britanija) – 20.30
23 d. – Blogos pasakos (Italija) – 21 val.
24 d. – Omarų triuba (Ispanija, Islandija, Lietuva) – 18.30
24 d. – Enfant terrible (Vokietija) – 20.45
Paupio salė
18 d. – Žose, tigras ir žuvis (Japonija) – 18.30; 19 d. – 16.30; 21 d. – 18.30; 23 d. – 18 val.
18 d. – Ilga istorija trumpai (Australija) – 20.45; 20 d. – 18.30; 22 d. – 18.30; 24 d. – 21 val.
19 d. – Polis (Prancūzija) – 14.15
19 d. – Klajoklių žemė (JAV) – 18.45; 22 d. – 20.45; 23 d. – 20.15; 24 d. – 18.30
19 d. – Tylos zona 2 (JAV) – 21.15; 20 d. – 20.45
19 d. – Tėvas (Kroatija, Prancūzija, Vokietija, Bosnija ir Hercegovina, Serbija) – 13.45
19 d. – Blogos pasakos (Italija) – 16 val.
19 d. – Nuostabi epocha (Prancūzija) – 18.15
19 d. – Persų kalbos pamokos (Rusija, Vokietija, Baltarusija) – 20.45
20 d. – Triušis Piteris 2. Pabėgimas (Australija, Indija, JAV, D. Britanija, Kanada) – 14 val.
20 d. – Krudžiai 2. Naujasis amžius (JAV) – 16.15
21 d. – Žmonės, kuriuos pažįstam (rež. T. Smulkis) – 20.45

KAUNAS

Forum Cinemas

18–21, 23, 24 d. – Žudiko žmonos asmens sargybinis (D. Britanija, JAV) – 13.50, 18.45, 21.30; 22 d. – 13.50, 18.45, 21.55
18–24 d. – Krepšinio evangelija pagal Šarą (rež. V. Mačiulis) – 11.30, 15.45, 18 val.
Lemtingas posūkis: mirties pamatas (Vokietija, JAV, D. Britanija) – 16.30, 18.30, 20.30
Polis (Prancūzija) – 10.15, 12.40, 15.10
Žose, tigras ir žuvis (Japonija) – 11, 14.20, 19.10
22 d. – Greiti ir įsiutę 9 (JAV, Vokietija) – 18.30
18, 20, 22, 24 d. – Sapnų kūrėjai (Danija) – 10.30
19, 21, 23 d. – Skūbis Dū! (JAV, D. Britanija, Kanada) – 10.30

Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt

KLAIPĖDA

Forum Cinemas

18–21, 23, 24 d. – Žudiko žmonos asmens sargybinis (D. Britanija, JAV) – 12.35, 15.15, 18.40, 21.30; 22 d. – 12.35, 15.15, 18.40, 21.55
18–24 d. – Lemtingas posūkis: mirties pamatas (Vokietija, JAV, D. Britanija) – 16.15, 19.05, 21.45
Krepšinio evangelija pagal Šarą (rež. V. Mačiulis) – 10.30, 18, 18.50, 20.15
Polis (Prancūzija) – 11.15, 13.45
Žose, tigras ir žuvis (Japonija) – 13.15
22 d. – Greiti ir įsiutę 9 (JAV, Vokietija) – 18.30
18, 20, 22, 24 d. – Lesė grįžta (Vokietija) – 10.45
19, 21, 23 d. – Šuns tikslas 2 (Kinija, Indija, Honkongas, JAV) – 10.45

Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt

ŠIAULIAI

Forum Cinemas

18–24 d. – Lemtingas posūkis: mirties pamatas (Vokietija, JAV, D. Britanija) – 13.20, 18.15, 21.20
Polis (Prancūzija) – 10.30, 13, 15.45
Žudiko žmonos asmens sargybinis (D. Britanija, JAV) – 18.30, 20.55
Krepšinio evangelija pagal Šarą (rež. V. Mačiulis) – 11, 18.55; Žose, tigras ir žuvis (Japonija) – 13.10
22 d. – Greiti ir įsiutę 9 (JAV, Vokietija) – 18.30
18, 20, 22, 24 d. – Sapnų kūrėjai (Danija) – 10.45
19, 21, 23 d. – Skūbis Dū! (JAV, D. Britanija, Kanada) – 10.45

Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (**dailė**)
Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė
Fotografija – Agnė Narušytė | **Kinas** – Živilė Pipinytė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Rita Markulienė, Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. Tel. 2613039. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 800 egz. Spausdino UAB „Valdo leidykla“, Gedimino g. 34, Ukmergė Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas Lietuvos kultūros taryba LR kultūros ministerija Lietuvos kino centras

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

LIETUVOS
AUDIO
VIDEO
CENTRAS

